AUTHOR: PHAEDRUS

TITLE: PHAEDRI...FABULAE AESOPIAE;

PLACE: LIPSIAE

DATE: 1881

Master Negative #
91-80116-19

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

 Phaedrus Works. 1881.

Phaedri...Fabvlae Aesopiae; recognovit et praefatvs est Lvcianvs Mveller. Lipsiae, in aedibvs Tevbneri, 1881.

xiv, 66 p. 17 cm.

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 11x

IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 6/27/91 INITIALS ER

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

301/587-8202

Centimeter

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 mm

1 2 3 4 5

Inches

1.0 1.1 1.25 1.4 1.6 1.8 2.0 2.2 2.5 2.8 3.2 3.6 4.0 4.5 5.0 5.6 6.3

Phaedrus
Fabulae

Mortimer Lamson Earle

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA.

PHAEDRI

AVGVSTI LIBERTI

FABVLAE AESOPIAE.

RECOGNOVIT ET PRAEFATVS EST

LVCIANVS MVELLER.

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.
MDCCCLXXXI.

PHAEDRI

AVGVSTI LIBERTI

FABVLAE AESOPIAE.

RECOGNOVIT ET PRAEFATVS EST

LVCIANVS MVELLER.

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.

MDCCCLXXXI.

Earle Coll

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

KLETTIO · SVO

D · D · D

LVCIANVS · MVELLER

Mart. Epigr. III, 20, 5:
An aemulatur inprobi iocos Phaedri?

Avianus epistula ad Theodosium:
Verum has pro exemplo fabulas et Socrates divinis operibus indidit et poematis suis Flaccus aptavit, quod in se sub iocorum communium specie vitae argumenta contineant. quas Graecis iambis Babrius repetens in duo volumina coartavit. Phaedrus etiam partem aliquam quinque in libellos resolvit.

Idem infra:
Loqui vero arbores, feras cum hominibus gemere etc.
Respexit ad I prol. 6.

Prudentius Cath. VII, 115:
Alvi capacis vivus hauritur specu.
Respexit ad IV, 6, 10.

Titulus qui legitur apud Gruterum pg. 898, 16, versu quodam Phaedri [III, 17, 12] celeber ille, valde suspectus [conf. Ritschel. Anthol. Lat. Coroll. pg. 13].

DE PHAEDRI VITA ET SCRIPTIS.

I. Phaedrus Augusti libertus — non satis constat, eius qui primus hoc nomen accepit an successoris Tiberii — natus est, incertum quo anno, in monte Pierio apud Macedonas. Idem tenera adhuc aetate in occidentem videtur esse delatus, ut qui ipse asserat, *puerum* se legisse in schola Enni quendam versum, sive Romae id fuit sive potius alibi. Romae enim haud ita multum post Vergilii et Horatii obitus sublatam omnino e ludis antiquorum memoriam docemur eis quae de Valerio Probo, Phaedri aequali, tradit Suetonius [de ill. gramm. 24]. Ceterum ubi in familiam Caesarum transiit, et liberalium artium studio et dexteritate morum effecit ut libertate donaretur.

Iam regnante Tiberio cum bina fabularum volumina emisisset, Seiani fraude est circumventus. Erant enim in eis quae a civitate serviente et cuncta malignius interpretante haud incommode possent flecti in hos ipsos, ut puta quae de ranis regem petentibus vel de graculo superbiente prompserat scriptor, ne alia pleraque, quae pravitate conscientiae aut suspicandi temeritate trahi potuere in crimen, nunc tangamus. Quod cum ita esset, a Seiano vel clientibus ipsius maiestatis est accusatus damnatusque haud dubie, etsi de poena eius non satis constet. Neque vero interfecto Seiano inimicorum odio et insectatione caruit idem, quibus obnoxium se identidem fatetur libro tertio. Hunc cum leniendo dolori conposuisset, Eutycho cuidam inscripsit liberto C. Caesaris vel Claudii quem simul ut se vindicaret a periculis in-

stantibus rogavit. Idem tamen insecuto tempore a noxiorum iniuriis tutus et cum nullius praeter famam rei esset cupidus satis beatus videtur vixisse nec nisi provecta aetate obisse. Nomen in antiquitate ac per proxima saecula haud ita magnum, auctius longe recenti tempore optinuit. Aequalium eius ut libertini ingenio obtrectantium invidiam plurimum carpi constat ab ipso. Ceterum de vita et casibus eius cum alibi nihil sit traditum antiquitus, quicquid innotuit ipsius docemur carminibus.

Scripsit autem Aesopum secutus fabularum libros quinque, e quibus tamen sat multas intercidisse apparet non modo Perotti copiis qui medio saeculo quinto decimo usus membrana locupletiore XXXI poemata servavit quae non reperiuntur in codicibus Pithoeano et Remensi sed et Romuli et anonymi cuiusdam (Nilantianum vulgo nuncupant) exemplis qui apologos Phaedri plerosque in pedestrem resolvere sermonem. Et e primo libello quaedam perisse ipsius poetae testimonio adstruitur, quippe qui narret in eo etiam arbores esse collocutas, cuius nunc quidem rei nec vola nec vestigium extat. Praeterea secundum volumen et quintum plurimum labis traxisse ipsa paucitate fabellarum indicatur. Opuscula Perotti curis servata quod quidam negaverunt esse Phaedri, mihi quidem non ovum ovo similius videtur quam illa reliquis de quibus non dubitatur, sive rationes carminum spectaris, sive dictionum metrorumque proprietates. Puto autem Perottum usum apographo mutilato codicis archetypi librorum Remensis ac Pithoeani, tum confecto cum esset integer ille. Vnde facile explicatur quod traiectis temere verbis, vitio satis singulari, saepe et in Italico et in Gallicis libris turbatum. Sed de hac re dicam alibi. Ceterum eorum quae aetatem tulere exemplarium fata qui pluribus volet cognoscere, inveniet apud Orellium in editione Phaedri Turici vulgata a. 1831 et repetita proximo anno cum appendice.

In deligendis adornandisque fabulis, quas partim ex

Aesopo vel aliunde transtulit auctor partim novavit ipse, aliquando iudicium desideres, nec vero proprietatem logi Aesopii satis recte aut perspexisse aut perspectam optinuisse videtur idem. Est tamen ubi carmina eius omni elegantia floreant. Genere dicendi utitur ut plurimum facili et urbano, aliquando sane parum subacto nec satis laeto aut vivido. Id vitium maxime declarant abstracta posita pro concretis qualia habes versibus his 'tum demum ingemuit corvi deceptus stupor' 'sic totam praedam sola inprobitas abstulit' aliis. Idem quod haud ita raro graeca vocabula adhibuit, fabularum per humum repentium (ut Horatii verbis utar) proprietate et communis vitae usu satis excusatur. Valde excellit metri peritia, ut tamen versus eius cura potissimum et labore, non perinde nativo quodem lepore (quem sentias magis quam describas) praestare existimem. Sed de his proximo capite disseremus.

II. Nam cum Teubnerus, bibliopola honestissimus, me rogasset ut Phaedri Fabulas a Dresslero editas denuo recognoscerem, equidem maxime in eo diligentiam positam volui ut metrica ars poetae qualis esset tandem aliquando plene appareret. Itaque primum omnium promythia carminum a Perotto servatorum in metrum contorta a nonnullis pedestri orationi restitui, nec non fabulas de Romulo vel aliunde adscitas et Gudii Burmanni Dressleri opera versibus exaratas foedissimis et ab arte Phaedri alienissimis eieci omnes, cum praesertim ne hoc quidem esset apertum, ex huius libris integris an aliunde ductae essent pleraeque. Ipse enim ne temptarem in melius illas refingere prohibitus sum primum eo quod vel sine illis satis superque poematum suppetere constabat usui scholarum, deinde quod in tanta Romuli et anonymi Nilantiani barbarie aut nova meo periculo conponenda esse videbam carmina aut illam metrorum dictionumque vitiositatem retinendam cui priores indulserant. Itaque operam vanam nec aut Phaedro aut ipsius studiosis profuturam cito damnavit animus. Ceterum eo maiore cura cavi, ut in sinceris fabulis hoc est

in eis quae codicibus Pithoeano Remensique et Perottino servantur leges metricae ab auctore summa cum sollertia observatae plene optinerent, quas ilico iam proponemus.

Breviarium
metricae artis Phaedri
[ex libri de re metrica opusculo primo].

Phaedrus ut inpuros trimetros, non eos qui tragicorum Augusto aequalium Catullique ac Bibaculi et Horatii usu increbuerant, operi adhiberet, comicorum veterum adductus esse potest videri exemplo. Hi enim — grammaticorum Latinorum placitis si credis — ut quae loquuntur sumpta de vita putes vitiant iambum tractibus spondiacis. Plerumque tamen dubito an Syri potius sententiarum quae tum maxime in ore erant hominum, auctoritate inpulsum eundem putem, ut simile genus metri in materia haud ita diversa adhiberet. Sed utcumque res habet, magna certe cum cura expolitis utitur iambis idem et qui a Plauti et Terentii placitis plurimum differant. Nam et hoc acriter vitavit, ne versus nimium gravarentur onere spondeorum, quos iambis aliisque pedibus frequentatis prudenter temperavit, et insignem circa solvendas arsis vel thesis nec minus circa elisiones et synizeses adhibuit diligentiam.

Itaque per omnes partes metri excepta ultima spondeis et iambis promiscuus usus adest, ea tamen lege ut quinto pede potior sit spondeus. Tamen et ibi admittitur iambus si terminetur versus vocabulo plus quam trisyllabo velut ita

ranae vagantes liberis paludibus.

In hanc etiam licentiam concessere versus, in quibus amphibrachus vel creticus cum monosyllabo insequente vel praecedente coalescunt in unum:

odi, inquit, illum quia malis amicus est.
trepide concursans occupata in otio.

Recte etiam in fine copulatur trochaeus cum cretico:

canis parturiens cum rogasset alteram.

Sed minime licet quintum pedem contineri verbo in *iambum* exeunte, cuius vitii plurima exempla Phaedro intulere docti.

Anapaestum ubique pro spondeo poni fas est, qua tamen praeter primum et quintum locum non ita saepe utitur scriptor venia, nec vero umquam ab eodem bini continuantur pedes eiusmodi. Dactylo in prima potissimum tertiaque et quarta sede locus est. Proceleusmaticus tantum initio senarii adhibetur. Praeterea notandum arsis solvendae morem etsi satis frequentem, tamen plurimum in vocabulis plus quam disyllabis inveniri. Ex eis excipiuntur *tribrachorum* vel in tribrachum exeuntium *partes paenultima et ultima*, in quam solutam arsin cadere nefas. Est ubi in disyllabis admittatur eadem; rarius multo evenit ut monosyllabo sequente plus quam monosyllabo contineatur arsis, ut puta sic

calumniator ab ove cum peteret canis.
et rapiet ad se quod erit commune omnium.

Praeterea notabilis sed legitima venia tutus appendicis versus [10, 10] hic:

non ut labores facio, *sed ut* istum domes;
nisi potius scribemus 'sed uti stum'.

Quinti pedis arsin non licet solvi nisi vocabulo plus quam trisyllabo claudente metrum, a qua norma vix sunt diversa haec [V, 7, 22. app. 9, 6]

quidam in conspectum proditurum sine mora.
respondit illa: quicquid dederis satis erit.

Arsin diduci *sequente anapaesto* vel *tribracho* non permittitur. Anapaesti thesin vocabulo *minus quam trisyllabo* contineri non licet praeter primum pedem et aliquando quintum [III, 10, 4. 14, 11. app. 19, 3. 30, 10].

Praeterea observatur ne umquam pes secundus vel tertius sive quartus contineatur vocabulo in spondeum, anapaestum, dactylum exeunte. Nulli igitur versus sunt ut puta tales:

recus*avit*, quod clausae erant stomachi viae.
et protinus au*xilium* petens anser simul.
cibo impleretur ser*vitium* negaverant.

Exemptus est huic legi versus antiquissimi poetae Enni qui legitur in epilogo l. III [34].

Caesura longe frequentissima est penthemimeres velut ita:

Aesopus auctor | quam materiam reperit.

Quae si non adest, hephthemimeres adhibetur cum incisione post secundum pedem:

quod arbores | loquantur | non tantum ferae.

Haec potest neglegi si bini post secundam thesin trochaei uno contineantur vocabulo:

cum tristem servitutem flerent Attici.

Restant duo versus qui caesuram habent post praepositionem verbi compositi [III, 15, 6. V, 7, 19]

novissime | prolapsam ef|fundit sarcinam.
ipso ludorum os|tenderet sese die.

Synizesis licentia permodica apud Phaedrum nec alia quam optimorum ex aequalibus. Ad elisionis, quam magna cum cura adhibuit idem, exempla minuenda primum diligenter est observandum *ubique apud eum* sicut apud reliquos poetas Latinos *verbi auxiliaris 'est' truncari vocali vel m consona praecedente primam litteram:*

haec propter illos scriptast homines fabula.
a corcodilis ne rapiantur traditumst.

Exceptus est appendicis c. XV v. 12, in quo propter caesuram copula non mutilatur. *Praeterea non licet elidi iambica sequente brevi nec magis copulari eadem cum acuta* praeter inperativos quosdam ut puta hos [III, 7, 15. V, 9, 4. app. 21, 10] veni ergo, tace inquit, ave usque. Denique in prima thesi aliquando elisiones inveniri sat constat, at *easdem in ultima arsi numquam.* Ceterum plura de iungendis vocalibus Phaedri placita qui volet cognoscere, legat quae in libro nostro pg. 427 reperiuntur.

Hiatus aut productiones brevium a Phaedro esse aliena sat constat, excepto quod ille dactylicos secutus saepe porrexit in mediis verbis correptas ante mutam cum liquida. Contra notanda 'ibi stans' 'ego scalpam' [III, 3, 14. app. 9, 12] breviata secunda.

Restat ut quaedam memoria non indigna hoc loco in conspectum adducamus. Fuere autem haec potissimum:

antehac III, 1, 6 pronuntiandum 'anthac'.
benficium pro beneficio I, 22, 8. III epil. 18.
corcodilus pro crocodilo I, 25, 4. 6.
dein semper monosyllabum.
deinde semper disyllabum.
ditis pro divitis app. 14, 6.
diŭtius I, 2, 16. ita semper omnes poetae.
-ērunt perfecti saepe corripit Phaedrus.
famē semper, non famĕ.
fortuītus II, 4, 4, cf. d. r. m. 258.
hercle non hercule I, 1, 12.
iacio in compositis sequente i amittit primam litteram, ita tamen ut non corripiatur apud Phaedrum syllaba praecedens.
-ius genetivus.
illīus III prol. 38. illíus I, 14, 8; eadem passim in similibus deprehenditur differentia.
-ius vel ium substantivorum modo abicit alteram i in genetivo modo retinet.
lātrare cf. not. Bentl. ad V, 10, 7 et d. r. m. 315.
līquidus I, 26, 4 cf. d. r. m. 314.
lĭquor I, 1, 8.
lōcusta app. 30, 7, cf. d. r. m. 353.
mehercule sive mehercules semper trisyllabum, pronuntiandum mērcule et mērcules.
mi pro mihi III, 18, 9 al.
mihi, tibi, sibi, ibi, ubi modo producunt finalem modo corripiunt.
miluus semper trisyllabum.
nescio quis III, 9, 5 al. uno vocabulo efferendum; explet autem paeonem primum.
nil pro nihil III, 10, 51 al.
nŏta I, 3, 11 al.
nŏto III prol. 49.
nōtesco V, 7, 35.

quoniam semper trisyllabum.
rĕcīdo III, 18, 15.
relicuus, reliquiae, religio semper corripiunt primam.
reperi, repuli, retudi, retuli semper producunt geminata plerumque consona insequente.
semanimus pro semianimo I, 9, 8.
suesco. ab hoc verbo quae descendunt, apud Phaedrum modo vocali utuntur u modo consona.
suspītio III prol. 45; ib. 10, 36.
vidĕ III, 6, 3 app. 10, 14.

III. Superest ut conspectum diversarum a Dressleri editione lectionum addamus. E quibus quae nostris curis traxere originem addita nominis nota significantur. Ceterum propediem pleraque eorum, quae novavimus ipsi, in Museo Rhenano tractabimus.

I. prol. 4 prudenti — prudentis. 2, 12 hercle tuus ibi (hoc est 'tum') — hercule tuus. 3, 7 se inmiscuit — immiscuit se. 4, 4 ab altero ferri — ab alio ferrier. ib. 7 potuit adeo — potuit dente. 5 inscr. om. prius et. 8, 11 quae e — quae. 12, 4 asserit L. M., Siebelis — testis erit. 13, 2 sera dat poenas turpes — sero d. p. turpi. ib. 13, 14 cf. Orell. ed. 14, 8 antidoto miscere illius — illius miscere antidoto. 16, 2 malum augere L. M. — mala vitare. ib. expetit — expedit. 19, 5 dein — deinde. 21, 14 cogor, certe — morte cogor. 22, 8 benficium L. M. — beneficium. ib. 12 inprudentius L. M. — imprudentibus. 25, 7 omisi. ib. 8 noli vereri — ait v. 27 1. 2 seclusi. ib. 11 trivio concepte et educate stercore L. M. — tr. conceptus et educatus st. 28, 10 hostis — hosti.

II. 5, 16 come officium iactitans — iactans officio comam. ib. 20 is — id. 7 inscr. raptores — vectores. 8, 11 nil ideo — nec i. epil. 12 ad aures cultas pervenit L. M. — pervenit ad aures tuas. ib. 17 seclusi. ib. 18 vitium — exitium. nempe vitium fato inditum eis 'quos sinistra natura in lucem extulit'.

III. prooem. 5 officiis meis — officii mei. 38 ego porro illius — illius porro ego. 1, 2 e testa — et t.

6, 9 nam et ubi tricandum et ubi currendum sit scio — ubi sit tardandum et ultro currendum scio. 7, 25 age, abire siquo est animus L. M. — age si quo abire e. a. 10, 49 rimasset — limasset. ib. 51 animus L. M. — auris. 11, 3 roboris — corporis. 13, 1 fecerant quercu — quercu fecerant. ib. 13 tali ius tulit sententia L. M. — talem protulit sententiam. 15, 1 palanti — balanti. 18, 3 avibus — auribus. 19, 5 circum eunti — circueunti. epil. 2 esse videar ne tibi — pr. e. n. t. v. ib. 18 benficio L. M. — beneficio.

IV. prol. 4 talis etiam tituli est appetens — t. est e. t. a. ib. 5 quo non pacto indagabit L. M. — quo pacto demonstrabit. ib. 12 quia paucas ille ostendit, ego plures fero — p. o. i., e. plures dissero. 2, 1 ioculare tibi videtur — ioculari tibi videmur. ib. 15 alter similiter, deinde perit et tertius — a. s. periit, deinde et tertius. 4, 5 redit — rediit. 5, 38 villamque — vites. 6, 2 quorum et — cuius. 7, 10 ponti cf. d. r. m. 378 — Ponti. 8, 4 cibo — cibi. 11, 3 qui sacrilegio onustus — onustus qui sacrilegio. 17 totam aeque — totam quia. 18, 5 maxime L. M. — maximam. ib. 19 a., sed multo, replent — a. sedulo r. ib. v. 35. 36 seclusi antiqua lectione reducta. 20, 3 intimam — ult. 22, 4 circum ire — circuire. ib. 8 ut aiunt natus — natus ut aiunt. ib. Cia — Cea 24 init. cf. ed. Or. ib. 11—17 ita ordinavi 11. 15. 12. 17. 16. 13. 14. et v. 17 iam a Bentleio quo oportebat loco constitutus. ib. 12 quom L. M. — quo. 25, 9 pignera L. M. — sidera. ib. 14 censeas — sentiant. ib. 18 dissimulans L. M. — dimissam.

V, 1, 15 in conspectum meum — in conspectu meo. 3, 11 venia donari — veniam ei dari. ib. 13 quavis — quamvis. 4 inscr. asinus et porcellus — asini et porcelli. 5 inscr. scurra et rusticus — scurra rusticus. ib. 26 et derisuri non spectaturi sedent — et derisurus non spectaturus silet. 6 inscr. add. aeque. 7, 13. 14 id l. g. desiderare L. M. — et l. g., desiderari. 17. 18 ut incipiebat ingredi Princeps, eum adducit pretio — et i. P. a duce ingredi. Reductum pressit. 8, 2 nudo occipitio L. M. —

nudo corpore. 9, 3 flecteret — plecteret. 10, 7 senex contra Lacon — latrans contra senex. ib. 9 lauda, si — laudasti.

App. 1, 5 tibi quam partem quamvis parvam inpertiar L. M. — q. p. q. p. i. t. 2, 10 magno haec consilio qui negavit hominibus L. M. — h. q. n. m. c. homini. 3, 17 aliam — alium. 6, 6 Pytho L. M. — Pythia. 7, 4 visus sum L. M. — sum visus. ib. 5 ingeni L. M. — ingenii. 8, 17 primi quin mussant L. M. — pr. mussitant. 9, 2 causam non sprevit L. M. — causa hanc reppulit. ib. 12 mi L. M. — mihi. 10, 12 detines L. M. — retines. 11, 2 vidisset Phryx sophus — esse vidisset sophus. ib. 9 superasse melior qui fuisset viribus — s. talem m. q. esset v. 12, 13 sed add. L. M. 13, 1 post? — per. ib. 5 mulieris L. M. — virginis. ib. 17 et aegram et L. M. — aegram sed. ib. 18. 19 correptus L. M. inpotentis L. M. — corruptus. impudentis. 14, 6 ditis splendida L. M. — splendida divitis. 15, 7 videor tibi per me L. M. — p. m. v. t. ib. 8 ni L. M. — nisi. ib. 12 quam non apparere est ut dictum mulieri L. M. — eam n. a. u. d. e. m. ib. 13 omnes furore plena vocat L. M. — f. p. v. o. ib. 15 aliis minare, me certe haud falles, ait L. M. — aliis minare, inquit, me non falles hera. 16, 2 gloriosum L. M. — gloriose. post v. 5 lacunam indicavi. ib. 6 saeva societas — societas fera. 17, 8 partus dolore fata conplesset sua L. M. — pari d. f. deflesset s. 20, 4 cancri simul ut haeserunt L. M. — s. h. canceres. 21, 12 sic — male. 26 inscr. 1. 7. lepus — lupus. ib. 1 celeripes — celeri pede. ib. 5 at — et. 28, 9 reovcat L. M. — vocat. 29, 6 en cuncta! L. M. — om. interp. ib. 9 at — et. 30, 11 in c. n. s., sed sub dio, par tibi L. M. — i. c. n. s. p. t. sed sum s. d.

Scr. Bonnae

Cal. Iun. A. MDCCCLXVII. **L. M.**

PHAEDRI AVGVSTI LIBERTI

FABVLARVM AESOPIARVM

LIBER PRIMVS.

PROLOGVS.

Aesopus auctor quam materiam repperit,
Hanc ego polivi versibus senariis.
Duplex libelli dos est: quod risum movet
Et quod prudenti vitam consilio monet.
Calumniari siquis autem voluerit,
Quod arbores loquantur, non tantum ferae,
Fictis iocari nos meminerit fabulis.

FABVLA I.
LVPVS ET AGNVS.

Ad rivum eundem lupus et agnus venerant
Siti conpulsi; superior stabat lupus
Longeque inferior agnus. Tunc fauce inproba
Latro incitatus iurgii causam intulit.
Cur, inquit, turbulentam fecisti mihi
Aquam bibenti? Laniger contra timens:
Qui possum, quaeso, facere, quod quereris, lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus:
Ante hos sex menses male, ait, dixisti mihi.
Respondit agnus: Equidem natus non eram.

Pater hercle tuus ibi, inquit, male dixit mihi.
Atque ita correptum lacerat iniusta nece.
Haec propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

FABVLA II.

RANAE REGEM PETIERVNT.

Athenae cum florerent aequis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit
Frenumque solvit pristinum licentia.
Hic conspiratis factionum partibus
Arcem tyrannus occupat Pisistratus.
Cum tristem servitutem flerent Attici,
(Non quia crudelis ille, sed quoniam grave
Omne insuētis onus) et coepissent queri,
Aesopus talem tum fabellam rettulit.
Ranae vagantes liberis paludibus
Clamore magno regem petiere a Iove,
Qui dissolutos mores vi conpesceret.
Pater deorum risit atque illis dedit
Parvum tigillum, missum quod subito vadi
Motu sonoque terruit pavidum genus.
Hoc mersum limo cum iaceret diutius,
Forte una tacite profert e stagno caput
Et explorato rege cunctas evocat.
Illae timore posito certatim adnatant
Lignumque supra turba petulans insilit.
Quod cum inquinassent omni contumelia,
Alium rogantes regem misere ad Iovem,
Inutilis quoniam esset qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
Corripere coepit singulas. Frustra necem
Fugitant inertes, vocem praecludit metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Iovem,
Adflictis ut succurrat. Tunc contra deus:
Quia noluistis vestrum ferre, inquit, bonum,
Malum perferte. — Vos quoque, o cives, ait,
Hoc sustinete, maius ne veniat malum.

FABVLA III.

GRACVLVS SVPERBVS ET PAVO.

Ne gloriari libeat alienis bonis
Suoque potius habitu vitam degere,
Aesopus nobis hoc exemplum prodidit.
Tumens inani graculus superbia,
Pennas pavoni quae deciderant sustulit
Seque exornavit. Deinde contemnens suos
Se inmiscuit pavonum formoso gregi.
Illi inpudenti pennas eripiunt avi
Fugantque rostris. Male mulcatus graculus
Redire maerens coepit ad proprium genus;
A quo repulsus tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
Contentus nostris si fuisses sedibus
Et quod natura dederat voluisses pati,
Nec illam expertus esses contumeliam
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.

FABVLA IV.

CANIS PER FLVVIVM CARNEM FERENS.

Amittit merito proprium qui alienum adpetit.
Canis per flumen carnem dum ferret natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum,
Aliamque praedam ab altero ferri putans
Eripere voluit: verum decepta aviditas
Et quem tenebat ore dimisit cibum,
Nec quem petebat potuit adeo adtingere.

FABVLA V.

VACCA, CAPELLA, OVIS ET LEO.

Numquam est fidelis cum potente societas:
Testatur haec fabella propositum meum.
Vacca et capella et patiens ovis iniuriae
Socii fuere cum leone in saltibus.
Hi cum cepissent cervum vasti corporis,
Sic est locutus partibus factis leo:
Ego primam tollo, nominor quoniam leo;

Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi;
Tum, quia plus valeo, me sequetur tertia;
Malo adficietur, siquis quartam tetigerit.
Sic totam praedam sola inprobitas abstulit.

FABVLA VI.
RANAE AD SOLEM.

Vicini furis celebres vidit nuptias
Aesopus et continuo narrare incipit:
Vxorem quondam Sol cum vellet ducere,
Clamorem ranae sustulere ad sidera.
Convitio permotus quaerit Iuppiter
Causam querelae. Quaedam tum stagni incola:
Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus
Cogitque miseras arida sede emori.
Quidnam futurum est, si crearit liberos?

FABVLA VII.
VVLPES AD PERSONAM TRAGICAM.

Personam tragicam forte vulpes viderat:
O quanta species, inquit, cerebrum non habet!
Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

FABVLA VIII.
LVPVS ET GRVIS.

Qui pretium meriti ab inprobis desiderat,
Bis peccat: primum quoniam indignos adiuvat;
Inpune abire deinde quia iam non potest.
Os devoratum fauce cum haereret lupi,
Magno dolore victus coepit singulos
Inlicere pretio, ut illud extraherent malum.
Tandem persuasa est iure iurando gruis,
Gulaeque credens colli longitudinem,
Periculosam fecit medicinam lupo.
A quo cum pactum flagitaret praemium:
Ingrata es, inquit, ore quae e nostro caput
Incolume abstuleris et mercedem postules.

FABVLA IX.
PASSER AD LEPOREM CONSILIATOR.

Sibi non cavere et aliis consilium dare
Stultum esse paucis ostendamus versibus.
Oppressum ab aquila et fletus edentem graves
Leporem obiurgabat passer: Ubi pernicitas
Nota, inquit, illa est? Quid ita cessarunt pedes?
Dum loquitur, ipsum accipiter necopinum rapit
Questuque vano clamitantem interficit.
Lepus semanimus: Mortis en solacium!
Qui modo securus nostra inridebas mala,
Simili querela fata deploras tua.

FABVLA X.
LVPVS ET VVLPES IVDICE SIMIO.

Quicumque turpi fraude semel innotuit,
Etiam si verum dicit, amittit fidem.
Hoc adtestatur brevis Aesopi fabula.
Lupus arguebat vulpem furti crimine;
Negabat illa se esse culpae proximam.
Tunc iudex inter illos sedit simius.
Uterque causam cum perorassent suam,
Dixisse fertur simius sententiam:
Tu non videris perdidisse quod petis;
Te credo subripuisse quod pulchre negas.

FABVLA XI.
ASINVS ET LEO VENANTES.

Virtutis expers verbis iactans gloriam
Ignotos fallit, notis est derisui.
Venari asello comite cum vellet leo,
Contexit illum frutice et admonuit simul,
Ut insüeta voce terreret feras,
Fugientes ipse exciperet. Hic auritulus
Clamorem subito totis tollit viribus
Novoque turbat bestias miraculo.

Quae dum paventes exitus notos petunt,
Leonis adfliguntur horrendo inpetu.
Qui postquam caede fessus est, asinum evocat
Iubetque vocem premere. Tunc ille insolens:
Qualis videtur opera tibi vocis meae?
Insignis, inquit, sic ut, nisi nossem tuum
Animum genusque, simili fugissem metu.

FABVLA XII.
CERVVS AD FONTEM.

Laudatis utiliora, quae contempseris,
Saepe inveniri haec asserit narratio.
Ad fontem cervus, cum bibisset, restitit
Et in liquore vidit effigiem suam.
Ibi dum ramosa mirans laudat cornua
Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
Venantum subito vocibus conterritus
Per campum fugere coepit et cursu levi
Canes elusit. Silva tum excepit ferum,
In qua retentis inpeditus cornibus
Lacerari coepit morsibus saevis canum.
Tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur:
O me infelicem! qui nunc demum intellego,
Utilia mihi quam fuerint, quae despexeram,
Et, quae laudaram, quantum luctus habuerint.

FABVLA XIII.
VVLPES ET CORVVS.

Qui se laudari gaudet verbis subdolis,
Sera dat poenas turpes poenitentia.
Cum de fenestra corvus raptum caseum
Comesse vellet, celsa residens arbore,
Vulpes hunc vidit, deinde sic coepit loqui:
O qui tuarum, corve, pennarum est nitor!
Quantum decoris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.
At ille stultus, dum vult vocem ostendere,
Emisit ore caseum, quem celeriter

Dolosa vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit corvi deceptus stupor.
[Hac re probatur quantum ingenium valet;
Virtute semper praevalet sapientia.]

FABVLA XIV.
EX SVTORE MEDICVS.

Malus cum sutor inopia deperditus
Medicinam ignoto facere coepisset loco
Et venditaret falso antidotum nomine,
Verbosis adquisivit sibi famam strophis.
Hic cum iaceret morbo confectus gravi
Rex urbis, eius experiendi gratia
Scyphum poposcit: fusa dein simulans aqua
Antidoto miscere illius se toxicum,
Ebibere iussit ipsum posito praemio.
Timore mortis ille tum confessus est
Non artis ulla medicae se prudentia,
Verum stupore vulgi factum nobilem.
Rex advocata contione haec edidit:
Quantae putatis esse vos dementiae,
Qui capita vestra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commisit pedes?
Hoc pertinere vere ad illos dixerim,
Quorum stultitia quaestus impudentiae est.

FABVLA XV.
ASINVS AD SENEM PASTOREM.

In principatu commutando saepius
Nil praeter domini nomen mutant pauperes.
Id esse verum parva haec fabella indicat.
Asellum in prato timidus pascebat senex.
Is hostium clamore subito territus
Suadebat asino fugere, ne possent capi.
At ille lentus: Quaeso, num binas mihi
Clitellas inpositurum victorem putas?
Senex negavit. Ergo quid refert mea,
Cui serviam? clitellas dum portem meas.

FABVLA XVI.

OVIS, CERVVS ET LVPVS.

Fraudator homines cum advocat sponsum inprobos,
Non rem expedire, sed malum augere expetit.
Ovem rogabat cervus modium tritici
Lupo sponsore. At illa praemetuens dolum:
Rapere atque abire semper adsuevit lupus,
Tu de conspectu fugere veloci inpetu;
Vbi vos requiram, cum dies advenerit?

FABVLA XVII.

OVIS, CANIS ET LVPVS.

Solent mendaces luere poenas malefici.
Calumniator ab ove cum peteret canis,
Quem commodasse panem se contenderet,
Lupus citatus testis non unum modo
Deberi dixit, verum adfirmavit decem.
Ovis damnata falso testimonio
Quod non debebat solvit. Post paucos dies
Bidens iacentem in fovea conspexit lupum:
Haec, inquit, merces fraudis a superis datur.

FABVLA XVIII.

MVLIER PARTVRIENS.

Nemo libenter recolit qui laesit locum.
Instante partu mulier actis mensibus
Humo iacebat flebiles gemitus ciens.
Vir est hortatus, corpus lecto reciperet,
Onus naturae melius quo deponeret.
Minime, inquit, illo posse confido loco
Malum finiri, quo conceptum est initio.

FABVLA XIX.

CANIS PARTVRIENS.

Habent insidias hominis blanditiae mali:
Quas ut vitemus versus subiecti monent.
Canis parturiens cum rogasset alteram,
Vt fetum in eius tugurio deponeret,

Facile inpetravit: dein reposcenti locum
Preces admovit, tempus exorans breve,
Dum firmiores catulos posset ducere.
Hoc quoque consumpto flagitare validius
Cubile coepit. Si mihi et turbae meae
Par, inquit, esse potueris, cedam loco.

FABVLA XX.

CANES FAMELICI.

Stultum consilium non modo effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.
Corium depressum in fluvio viderunt canes.
Id ut comesse extractum possent facilius,
Aquam coepere ebibere: sed rupti prius
Periere, quam quod petierant contingerent.

FABVLA XXI.

LEO SENEX, APER, TAVRVS ET ASINVS.

Quicumque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam iocus est in casu gravi.
Defectus annis et desertus viribus
Leo cum iaceret spiritum extremum trahens,
Aper fulmineis ad eum venit dentibus
Et vindicavit ictu veterem iniuriam.
Infestis taurus mox confodit cornibus
Hostile corpus. Asinus, ut vidit ferum
Inpune laedi, calcibus frontem extudit.
At ille exspirans: Fortes indigne tuli
Mihi insultare: te, naturae dedecus,
Quod ferre cogor, certe bis videor mori.

FABVLA XXII.

MVSTELA ET HOMO.

Mustela ab homine prensa cum instantem necem
Effugere vellet: Quaeso, parce, inquit, mihi,
Quae tibi molestis muribus purgo domum.
Respondit ille: Faceres si causa mea,
Gratum esset et dedissem veniam supplici.

Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis,
Quas sunt rosuri, simul et ipsos devores,
Noli imputare vanum benficium mihi.
Atque ita locutus inprobam leto dedit.
Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
Quorum privata servit utilitas sibi
Et meritum inane iactant inprudentius.

FABVLA XXIII.
CANIS FIDELIS.

Repente liberalis stultis gratus est,
Verum peritis inritos tendit dolos.
Nocturnus cum fur panem misisset cani,
Obiecto temptans an cibo posset capi:
Heus, inquit, linguam vis meam praecludere,
Ne latrem pro re domini? Multum falleris.
Namque ista subita me iubet benignitas
Vigilare, facias ne mea culpa lucrum.

FABVLA XXIV.
RANA RVPTA ET BOS.

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam rana conspexit bovem
Et tacta invidia tantae magnitudinis
Rugosam inflavit pellem: tum natos suos
Interrogavit, an bove esset latior.
Illi negarunt. Rursus intendit cutem
Maiore nisu et simili quaesivit modo,
Quis maior esset. Illi dixerunt bovem.
Novissime indignata dum vult validius
Inflare sese, rupto iacuit corpore.

FABVLA XXV.
CANES ET CORCODILI.

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam et deridentur turpiter.
Canes currentes bibere in Nilo flumine,
A corcodilis ne rapiantur, traditum est.

Igitur cum currens bibere coepisset canis,
Sic corcodilus: Quamlibet lambe otio;
Noli vereri. At ille: Facerem mehercules,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meae.

FABVLA XXVI.
VVLPES ET CICONIA.

Nulli nocendum: siquis vero laeserit,
Multandum simili iure fabella admonet.
Vulpes ad cenam dicitur ciconiam
Prior invitasse et illi in patina liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit ciconia.
Quae vulpem cum revocasset, intrito cibo
Plenam lagonam posuit: huic rostrum inserens
Satiatur ipsa et torquet convivam fame.
Quae cum lagonae collum frustra lamberet,
Peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
Sua quisque exempla debet aequo animo pati.

FABVLA XXVII.
CANIS ET THESAVRVS ET VVLTVRIVS.

[Haec res avaris esse conveniens potest
Et qui humiles nati dici locupletes student.]
Humana effodiens ossa thesaurum canis
Invenit et violarat quia Manes deos,
Iniecta est illi divitiarum cupiditas,
Poenas ut sanctae Religioni penderet.
Itaque aurum dum custodit, oblitus cibi
Fame est consumptus; quem stans vulturius super
Fertur locutus: O canis, merito iaces,
Qui concupisti subito regales opes,
Trivio concepte et educate stercore.

FABVLA XXVIII.
VVLPES ET AQVILA.

Quamvis sublimes debent humiles metuere,
Vindicta docili quia patet sollertiae.

Vulpinos catulos aquila quondam sustulit
Nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
Hanc persecuta mater orare incipit,
Ne tantum miserae luctum inportaret sibi.
Contempsit illa, tuta quippe ipso loco.
Vulpes ab ara rapuit ardentem facem
Totamque flammis arborem circumdedit,
Hostis dolorem damno miscens sanguinis.
Aquila ut periclo mortis eriperet suos
Incolumes natos supplex vulpi tradidit.

FABVLA XXIX.
ASINVS INRIDENS APRVM.

Plerumque stulti risum dum captant levem,
Gravi destringunt alios contumelia
Et sibi nocivum concitant periculum.
Asellus apro cum fuisset obvius:
Salve, inquit, frater. Ille indignans repudiat
Officium et quaerit, cur sic mentiri velit.
Asinus demisso pene: Similem si negas
Tibi me esse, certe simile est hoc rostro tuo.
Aper, cum vellet facere generosum inpetum,
Repressit iram et: Facilis vindicta est mihi,
Sed inquinari nolo ignavo sanguine.

FABVLA XXX.
RANAE METVENTES TAVRORVM PROELIA.

Humiles laborant, ubi potentes dissident.
Rana in palude pugnam taurorum intuens:
Heu quanta nobis instat pernicies! ait.
Interrogata ab alia, cur hoc diceret,
De principatu cum illi certarent gregis
Longeque ab ipsis degerent vitam boves:
Est statio separata ac diversum genus;
Sed pulsus regno nemoris qui profugerit,
Paludis in secreta veniet latibula
Et proculcatas obteret duro pede.
Ita caput ad nostrum furor illorum pertinet.

FABVLA XXXI.
MILVVS ET COLVMBAE.

Qui se committit homini tutandum inprobo,
Auxilia dum requirit, exitium invenit.
Columbae saepe cum fugissent miluum
Et celeritate pennae vitassent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam
Et genus inerme tali decepit dolo:
Quare sollicitum potius aevum ducitis,
Quam regem me creatis icto foedere,
Qui vos ab omni tutas praestem iniuria?
Illae credentes tradunt sese miluo;
Qui regnum adeptus coepit vesci singulas
Et exercere inperium saevis unguibus.
Tunc de relicuis una: Merito plectimur.

LIBER SECVNDVS.

AVCTOR.

Exemplis continetur Aesopi genus;
Nec aliud quicquam per fabellas quaeritur,
Quam corrigatur error ut mortalium
Acuatque sese diligens industria.
Quicumque fuerit ergo narrandi iocus,
Dum capiat aurem et servet propositum suum,
Re commendatur, non auctoris nomine.
Equidem omni cura morem servabo senis;
Sed si libuerit aliquid interponere,
Dictorum sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes, lector, accipias velim,
Ita, si rependet illam brevitas gratiam.
Cuius verbosa ne sit commendatio,
Attende, cur negare cupidis debeas,
Modestis etiam offerre, quod non petierint.

FABVLA I.

IVVENCVS, LEO ET PRAEDATOR.

Super iuvencum stabat deiectum leo.
Praedator intervenit partem postulans.
Darem, inquit, nisi soleres per te sumere:
Et inprobum reiecit. Forte innoxius
Viator est deductus in eundem locum
Feroque viso retulit retro pedem.
Cui placidus ille: Non est quod timeas, ait;
Et, quae debetur pars tuae modestiae,
Audacter tolle. Tunc diviso tergore
Silvas petivit, homini ut accessum daret.
Exemplum egregium prorsus et laudabile;
Verum est aviditas dives et pauper pudor.

FABVLA II.

ANVS DILIGENS IVVENEM, ITEM PVELLA.

A feminis utcumque spoliari viros,
Ament, amentur, nempe exemplis discimus.
Aetatis mediae quendam mulier non rudis
Tenebat annos celans elegantia,
Animosque eiusdem pulchra iuvenis ceperat.
Ambae, videri dum volunt illi pares,
Capillos homini legere coepere invicem.
Qui se putaret fingi cura mulierum,
Calvus repente factus est; nam funditus
Canos puella, nigros anus evellerat.

FABVLA III.

AESOPVS AD QVENDAM DE SVCCESSV INPROBORVM.

Laceratus quidam morsu vehementis canis
Tinctum cruore panem misit malefico,
Audierat esse quod remedium vulneris.
Tunc sic Aesopus: Noli coram pluribus
Hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
Cum scierint esse tale culpae praemium.
Successus inproborum plures adlicit.

FABVLA IV.

AQVILA, FELES ET APER.

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat;
Feles cavernam nancta in media pepererat;
Sus nemoris cultrix fetum ad imam posuerat.
Tum fortuitum feles contubernium
Fraude et scelesta sic evertit malitia.
Ad nidum scandit volucris: Pernicies, ait,
Tibi paratur, forsan et miserae mihi;
Nam fodere terram quod vides cotidie
Aprum insidiosum, quercum vult evertere,
Vt nostram in plano facile progeniem opprimat.
Terrore offuso et perturbatis sensibus
Derepit ad cubile setosae suis:
Magno, inquit, in periclo sunt nati tui;
Nam, simul exieris pastum cum tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi.
Hunc quoque timore postquam conplevit locum,
Dolosa tuto condidit sese cavo.
Inde evagata noctu suspenso pede,
Vbi esca se replevit et prolem suam,
Pavorem simulans prospicit toto die.
Ruinam metuens aquila ramis desidet;
Aper rapinam vitans non prodit foras.
Quid multa? Inedia sunt consumpti cum suis
Felisque catulis largam praebuerunt dapem.
Quantum homo bilinguis saepe concinnet mali,
Documentum habere stulta credulitas potest.

FABVLA V.

[ITEM] CAESAR AD ATRIENSEM.

Est ardelionum quaedam Romae natio,
Trepide concursans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nil agens,
Sibi molesta et aliis odiosissima.
Hanc emendare, si tamen possum, volo
Vera fabella: pretium est operae adtendere.
Caesar Tiberius cum petens Neapolim

In Misenensem villam venisset suam,
Quae monte summo posita Luculli manu
Prospectat Siculum et respicit Tuscum mare:
Ex alticinctis unus atriensibus,
Cui tunica ab umeris linteo Pelusio
Erat destricta, cirris dependentibus,
Perambulante laeta domino viridia,
Alveolo coepit ligneo conspergere
Humum aestuantem, come officium iactitans;
Sed deridetur. Inde notis flexibus
Praecurrit alium in xystum, sedans pulverem.
Agnoscit hominem Caesar remque intellegit.
Is ut putavit esse nescio quid boni:
Heus! inquit dominus. Ille enimvero adsilit,
Donationis alacer certae gaudio.
Tum sic iocata est tanta maiestas ducis:
Non multum egisti et opera nequiquam perit;
Multo maioris alapae mecum veneunt.

FABVLA VI.
AQVILA ET CORNIX.

Contra potentes nemo est munitus satis;
Si vero accessit consiliator maleficus,
Vis et nequitia quicquid oppugnant, ruit.
Aquila in sublime sustulit testudinem.
Quae cum abdidisset cornea corpus domo
Nec ullo pacto laedi posset condita,
Venit per auras cornix et propter volans:
Opimam sane praedam rapuisti unguibus;
Sed nisi monstraro quid sit faciendum tibi,
Gravi nequiquam te lassabit pondere.
Promissa parte suadet, ut scopulum super
Altis ab astris duram inlidat corticem,
Qua comminuta facile vescatur cibo.
Inducta verbis aquila, monitis paruit,
Simul et magistrae large divisit dapem.
Sic tuta quae naturae fuerat munere,
Inpar duabus occidit tristi nece.

FABVLA VII.
MVLI DVO ET RAPTORES.

Muli gravati sarcinis ibant duo:
Vnus ferebat fiscos cum pecunia,
Alter tumentes multo saccos hordeo.
Ille onere dives celsa cervice eminet
Clarumque collo iactat tintinnabulum,
Comes quieto sequitur et placido gradu.
Subito latrones ex insidiis advolant
Interque caedem ferro mulum sauciant,
Diripiunt nummos, neglegunt vile hordeum.
Spoliatus igitur casus cum fleret suos:
Equidem, inquit alter, me contemptum gaudeo,
Nam nil amisi nec sum laesus vulnere.
Hoc argumento tuta est hominum tenuitas;
Magnae periclo sunt opes obnoxiae.

FABVLA VIII.
CERVVS AD BOVES.

Cervus nemorosis excitatus latibulis,
Vt venatorum fugeret instantem necem,
Caeco timore proximam villam petit
Et opportuno se bovili condidit.
Hic bos latenti: Quidnam voluisti tibi,
Infelix, ultro qui ad necem cucurreris
Hominumque tecto spiritum commiseris?
At ille supplex: Vos modo, inquit, parcite;
Occasione rursus erumpam data.
Spatium diei noctis excipiunt vices.
Frondem bubulcus adfert, nil ideo videt.
Eunt subinde et redeunt omnes rustici,
Nemo animadvertit: transit etiam vilicus,
Nec ille quicquam sentit. Tum gaudens ferus
Bubus quietis agere coepit gratias,
Hospitium adverso quod praestiterint tempore.
Respondit unus: Salvum te cupimus quidem;
Sed ille, qui oculos centum habet, si venerit,

Magno in periclo vita vertetur tua.
Haec inter ipse dominus a cena redit
Et, quia corruptos viderat nuper boves,
Accedit ad praesepe: Cur frondis parum est,
Stramenta desunt? Tollere haec aranea
Quantum est laboris? Dum scrutatur singula,
Cervi quoque alta conspicatur cornua;
Quem convocata iubet occidi familia
Praedamque tollit. Haec significat fabula,
Dominum videre plurimum in rebus suis.

AVCTOR.

Aesopi ingenio statuam posuere Attici
Servumque collocarunt aeterna in basi,
Patere honoris scirent ut cunctis viam
Nec generi tribui, sed virtuti, gloriam.
Quoniam occuparat alter, ne primus forem,
Ne solus esset, studui; quod superfuit:
Nec haec invidia, verum est aemulatio.
Quod si labori faverit Latium meo,
Plures habebit, quos opponat Graeciae.
Si livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.
Si nostrum studium ad aures cultas pervenit
Et arte fictas animus sentit fabulas,
Omnem querelam submovet felicitas.
Sin autem doctus illis occurrit labor,
Sinistra quos in lucem natura extulit
[Nec quicquam possunt nisi meliores carpere,]
Fatale vitium corde durato feram,
Donec fortunam criminis pudeat sui.

LIBER TERTIVS.

PHAEDRVS AD EVTYCHVM.

Phaedri libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, a negotiis,
Vt liber animus sentiat vim carminis.
Verum, inquis, tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horae pereat officiis meis.
Non ergo causa est manibus id tangi tuis,
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortasse dices: Aliquae venient feriae,
Quae me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne, quaeso, potius viles nenias,
Impendas curam quam rei domesticae,
Reddas amicis tempora, uxori vaces,
Animum relaxes, otium des corpori,
Vt adsuētam fortius praestes vicem?
Mutandum tibi propositum est et vitae genus,
Intrare si Musarum limen cogitas.
Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
In quo tonanti sancta Mnemosyne Iovi
Fecunda novies artium peperit chorum,
Quamvis in ipsa paene natus sim schola
Curamque habendi penitus corde eraserim
Et laude invicta vitam in hanc incubuerim,
Fastidiose tamen in coetum recipior.
Quid credis illi accidere, qui magnas opes
Exaggerare quaerit omni vigilia,
Docto labori dulce praeponens lucrum?
Sed iam quodcumque fuerit, ut dixit Sinon,
Ad regem cum Dardaniae perductus foret,
Librum exarabo tertium Aesopi stilo,
Honori et meritis dedicans illum tuis.
Quem si leges, laetabor; sin autem minus,
Habebunt certe, quo se oblectent posteri.
Nunc, fabularum cur sit inventum genus,
Brevi docebo. Servitus obnoxia,
Quia quae volebat non audebat dicere,

Adfectus proprios in fabellas transtulit
Calumniamque fictis elusit iocis.
Ego porro illius semita feci viam,
Et cogitavi plura quam reliquerat,
In calamitatem deligens quaedam meam.
Quod si accusator alius Seiano foret,
Si testis alius, iudex alius denique,
Dignum faterer esse me tantis malis,
Nec his dolorem delenirem remediis.
Suspitione siquis errabit sua
Et rapiet ad se, quod erit commune omnium,
Stulte nudabit animi conscientiam.
Huic excusatum me velim nihilo minus:
Neque enim notare singulos mens est mihi,
Verum ipsam vitam et mores hominum ostendere.
Rem me professum dicet fors aliquis gravem.
Si Phryx Aesopus potuit, si Anacharsis Scytha
Aeternam famam condere ingenio suo:
Ego, litteratae qui sum propior Graeciae,
Cur somno inerti deseram patriae decus?
Threissa cum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit et domuit feras
Hebrique tenuit inpetus dulci mora.
Ergo hinc abesto livor, ne frustra gemas,
Quoniam sollemnis mihi debetur gloria.
Induxi te ad legendum; sincerum mihi
Candore noto reddas iudicium peto.

FABVLA I.

ANVS AD AMPHORAM.

Anus iacere vidit epotam amphoram,
Adhuc Falerna faece e testa nobili
Odorem quae iocundum late spargeret.
Hunc postquam totis avida traxit naribus:
O suavis anima! quale in te dicam bonum
Antehac fuisse, tales cum sint reliquiae?
Hoc quo pertineat, dicet, qui me noverit.

FABVLA II.

PANTHERA ET PASTORES.

Solet a despectis par referri gratia.
Panthera inprudens olim in foveam decidit.
Videre agrestes: alii fustes congerunt,
Alii onerant saxis: quidam contra miseriti
Periturae quippe, quamvis nemo laederet,
Misere panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est: abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridie.
At illa, vires ut refecit languidas,
Veloci saltu fovea sese liberat
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis provolat,
Pecus trucidat, ipsos pastores necat,
Et cuncta vastans saevit irato inpetu.
Tum sibi timentes, qui ferae pepercerant,
Damnum haud recusant, tantum pro vita rogant.
At illa: Memini qui me saxo petierit,
Qui panem dederit: vos timere absistite;
Illis revertor hostis, qui me laeserunt.

FABVLA III.

AESOPVS ET RVSTICVS.

Vsu peritus hariolo velocior
Vulgo esse fertur, causa sed non dicitur,
Notescet quae nunc primum fabella mea.
Habenti cuidam pecora pepererunt oves
Agnos humano capite. Monstro exterritus
Ad consulendos currit maerens hariolos.
Hic pertinere ad domini respondet caput
Et avertendum victima periculum.
Ille autem adfirmat coniugem esse adulteram
Et insitivos significari liberos,
Sed expiari posse maiore hostia.
Quid multa? Variis dissident sententiis
Hominisque curam cura maiore adgravant.

Aesopus ibi stans, naris emunctae senex,
Natura numquam verba cui potuit dare:
Si procurare vis ostentum, rustice,
Vxores, inquit, da tuis pastoribus.

FABVLA IV.
LANIVS ET SIMIVS.

Pendere ad lanium quidam vidit simium,
Inter relicuas merces atque opsonia;
Quaesivit, quidnam saperet? Tum lanius iocans:
Quale, inquit, caput est, talis praestatur sapor.
Ridicule magis hoc dictum quam vere aestimo;
Quando et formosos saepe inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos.

FABVLA V.
AESOPVS ET PETVLANS.

Successus ad perniciem multos devocat.
Aesopo quidam petulans lapidem inpegerat.
Tanto, inquit, melior! Assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus: Plus non habeo mehercule,
Sed, unde accipere possis, monstrabo tibi.
Venit ecce dives et potens: huic similiter
Impinge lapidem et dignum accipies praemium.
Persuasus ille fecit, quod monitus fuit;
Sed spes fefellit inpudentem audaciam:
Conprensus namque poenas persolvit cruce.

FABVLA VI.
MVSCA ET MVLA.

Musca in temone sedit et mulam increpans:
Quam tarda es! inquit, non vis citius progredi?
Vide, ne dolone collum conpungam tibi.
Respondit illa: Verbis non moveor tuis;
Sed istum timeo, sella qui prima sedens
Iugum flagello temperat lento meum
Et ora frenis continet spumantibus.
Quapropter aufer frivolam insolentiam;

Nam et ubi tricandum et ubi currendum sit scio.
Hac derideri fabula merito potest,
Qui sine virtute vanas exercet minas.

FABVLA VII.
LVPVS AD CANEM.

Quam dulcis sit libertas, breviter proloquar.
Cani perpasto macie confectus lupus
Forte occucurrit. Dein salutatum invicem
Vt restiterunt: Vnde sic, quaeso, nites?
Aut quo cibo fecisti tantum corporis?
Ego, qui sum longe fortior, pereo fame.
Canis simpliciter: Eadem est condicio tibi,
Praestare domino si par officium potes.
Quod? inquit ille. Custos ut sis liminis,
A furibus tuearis et noctu domum.
Ego vero sum paratus: nunc patior nives
Imbresque in silvis asperam vitam trahens:
Quanto est facilius mihi sub tecto vivere,
Et otiosum largo satiari cibo?
Veni ergo mecum. Dum procedunt, aspicit
Lupus a catena collum detritum cani.
Vnde hoc, amice? Nihil est. Dic, quaeso, tamen.
Quia videor acer, alligant me interdiu,
Luce ut quiescam et vigilem, nox cum venerit:
Crepusculo solutus, qua visum est, vagor.
Adfertur ultro panis; de mensa sua
Dat ossa dominus; frusta iactant familia
Et, quod fastidit quisque, pulmentarium.
Sic sine labore venter inpletur meus.
Age, abire siquo est animus, est licentia?
Non plane est, inquit. Fruere, quae laudas, canis:
Regnare nolo, liber ut non sim mihi.

FABVLA VIII.
SOROR ET FRATER.

Praecepto monitus saepe te considera.
Habebat quidam filiam turpissimam

Idemque insignem pulchra facie filium.
Hi, speculum in cathedra matris ut positum fuit,
Pueriliter ludentes forte inspexerunt.
Hic se formosum iactat: illa irascitur
Nec gloriantis sustinet fratris iocos,
Accipiens quippe cuncta in contumeliam.
Ergo ad patrem decurrit laesura invicem
Magnaque invidia criminatur filium,
Vir natus quod rem feminarum tetigerit.
Amplexus ille utrumque et carpens oscula
Dulcemque in ambos caritatem partiens:
Quotidie, inquit, speculo vos uti volo:
Tu formam ne corrumpas nequitiae malis;
Tu faciem ut istam moribus vincas bonis.

FABVLA IX.

SOCRATES AD AMICOS.

Vulgare amici nomen, sed rara est fides.
Cum parvas aedes sibi fundasset Socrates,
(Cuius non fugio mortem, si famam adsequar,
Et cedo invidiae, dummodo absolvar cinis,)
Ex populo sic nescio quis, ut fieri solet:
Quaeso, tam angustam talis vir ponis domum?
Vtinam, inquit, veris hanc amicis inpleam!

FABVLA X.

POËTA.

Periculosum est credere et non credere.
Vtriusque exemplum breviter exponam rei.
Hippolytus obiit, quia novercae creditum est;
Cassandrae quia non creditum, ruit Ilium.
Ergo exploranda est veritas multum, prius
Quam stulta prave iudicet sententia.
Sed fabulosam ne vetustatem eleves,
Narrabo tibi memoria quod factum est mea.
Maritus quidam cum diligeret coniugem
Togamque puram iam pararet filio,
Seductus in secretum a liberto est suo,

Sperante heredem suffici se proximum.
Qui cum de puero multa mentitus foret
Et plura de flagitiis castae mulieris,
Adiecit id, quod sentiebat maxime
Doliturum amanti, ventitare adulterum
Stuproque turpi pollui famam domus.
Incensus ille falso uxoris crimine
Simulavit iter ad villam clamque in oppido
Subsedit: deinde noctu subito ianuam
Intravit, recta cubiculum uxoris petens,
In quo dormire mater natum iusserat,
Aetatem adultam servans diligentius.
Dum quaerunt lumen, dum concursant familia,
Irae furentis inpetum non sustinens
Ad lectum accedit, temptat in tenebris caput.
Vt sentit tonsum, gladio pectus transigit,
Nihil respiciens, dum dolorem vindicet.
Lucerna adlata, simul adspexit filium
Sanctamque uxorem dormientem cubiculo,
Sopita primo quae nil somno senserat;
Repraesentavit in se poenam facinoris
Et ferro incubuit, quod credulitas strinxerat.
Accusatores postularunt mulierem
Romamque pertraxerunt ad centumviros.
Maligna insontem deprimit suspitio,
Quod bona possideat. Stant patroni fortiter
Causam tuentes innocentis feminae.
A Divo Augusto tunc petiere iudices,
Vt adiuvaret iuris iurandi fidem,
Quod ipsos error inplicuisset criminis.
Qui postquam tenebras dispulit calumniae
Certumque fontem veritatis repperit:
Luat, inquit, poenas causa libertus mali;
Namque orbam nato simul et privatam viro
Miserandam potius quam damnandam existimo.
Quod si delata perscrutatus crimina
Paterfamilias esset, si mendacium
Subtiliter rimasset, a radicibus

Non evertisset scelere funesto domum.
Nil spernat animus, nec tamen credat statim.
Quandoquidem et illi peccant, quos minime putes,
Et qui non peccant, inpugnantur fraudibus.
Hoc admonere simplices etiam potest,
Opinione alterius nequid ponderent:
Ambitio namque dissidens mortalium
Aut gratiae subscribit aut odio suo.
Erit ille notus, quem per te cognoveris.
Haec executus sum propterea pluribus,
Brevitate nimia quoniam quosdam offendimus.

FABVLA XI.
EVNVCHVS AD INPROBVM.

Eunuchus litigabat cum quodam inprobo,
Qui super obscena dicta et petulans iurgium
Damnum insectatus est amissi roboris.
En, ait, hoc unum est, cur laborem validius,
Integritatis testes quia desunt mihi.
Sed quid fortunae, stulte, delictum arguis?
Id demum est homini turpe, quod meruit pati.

FABVLA XII.
PVLLVS AD MARGARITAM.

In sterquilino pullus gallinaceus
Dum quaerit escam, margaritam repperit.
Iaces indigno quanta res inquit, loco!
Hoc siquis pretii cupidus vidisset tui,
Olim redisses ad splendorem pristinum.
Ego quod te inveni, potior cui multo est cibus,
Nec tibi prodesse nec mihi quicquam potest.
Hoc illis narro, qui me non intellegunt.

FABVLA XIII.
APES ET FVCI VESPA IVDICE.

Apes in alta fecerant quercu favos:
Hos fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est, vespa iudice.

Quae genus utrumque nosset cum pulcherrime,
Legem duabus hanc proposuit partibus:
Non inconveniens corpus et par est color,
In dubium plane res ut merito venerit.
Sed ne religio peccet inprudens mea,
Alvos accipite et ceris opus infundite,
Vt ex sapore mellis et forma favi,
De quis nunc agitur, auctor horum appareat.
Fuci recusant: apibus condicio placet.
Tunc illa tali ius tulit sententia:
Apertum est quis non possit, et quis fecerit.
Quapropter apibus fructum restituo suum.
Hanc praeterissem fabulam silentio,
Si pactam fuci non recusassent fidem.

FABVLA XIV.
DE LVSV ET SEVERITATE.

Puerorum in turba quidam ludentem Atticus
Aesopum nucibus cum vidisset, restitit
Et quasi delirum risit. Quod sensit simul
Derisor potius quam deridendus senex,
Arcum retensum posuit in media via:
Heus! inquit, sapiens, expedi, quid fecerim.
Concurrit populus. Ille se torquet diu
Nec quaestionis positae causam intellegit.
Novissime succumbit. Tum victor sophus:
Cito rumpes arcum, semper si tensum habueris;
At si laxaris, cum voles erit utilis.
Sic ludus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

FABVLA XV.
CANIS AD AGNVM.

Inter capellas agno palanti canis:
Stulte, inquit, erras; non est hic mater tua:
Ovesque segregatas ostendit procul.
Non illam quaero, quae, cum libitum est, concipit,
Dein portat onus ignotum certis mensibus,

Novissime prolapsam effundit sarcinam;
Verum illam, quae me nutrit admoto ubere
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi.
Tamen illa est potior, quae te peperit. Non ita est.
Vnde illa scivit, niger an albus nascerer?
Age porro; parere si voluisset feminam,
Quid profecisset, quum crearer masculus?
Beneficium magnum sane natali dedit,
Vt expectarem lanium in horas singulas!
Cuius potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hac sit potior, quae iacentis miserita est
Dulcemque sponte praestat benevolentiam?
Facit parentes bonitas, non necessitas.
His demonstrare voluit auctor versibus
Obsistere homines legibus, meritis capi.

FABVLA XVI.

CICADA ET NOCTVA.

Humanitati qui se non accommodat,
Plerumque poenas oppetit superbiae.
Cicada acerbum noctuae convitium
Faciebat, solitae victum in tenebris quaerere
Cavoque ramo capere somnum interdiu.
Rogata est, ut taceret. Multo validius
Clamare coepit. Rursus admota prece
Accensa magis est. Noctua ut vidit sibi
Nullum esse auxilium et verba contemni sua,
Hac est adgressa garrulam fallacia:
Dormire quia me non sinunt cantus tui,
Sonare citharam quos putes Apollinis,
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit; si non fastidis, veni;
Vna bibamus. Illa, quae arebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupide advolavit. Noctua egressa e cavo
Trepidantem consectata est et leto dedit.
Sic viva quod negarat tribuit mortua.

FABVLA XVII.

ARBORES IN DEORVM TVTELA.

Olim, quas vellent esse in tutela sua,
Divi legerunt arbores. Quercus Iovi
Et myrtus Veneri placuit, Phoebo laurea,
Pinus Cybebae, populus celsa Herculi.
Minerva admirans, quare steriles sumerent,
Interrogavit. Causam dixit Iuppiter:
Honorem fructu ne videamur vendere.
At, mehercules, narrabit quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior.
Tunc sic deorum genitor atque hominum sator:
O nata, merito sapiens dicere omnibus!
Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria.
Nihil agere quod non prosit fabella admonet.

FABVLA XVIII.

PAVO AD IVNONEM DE VOCE SVA.

Pavo ad Iunonem venit indigne ferens,
Cantus luscinii quod sibi non tribuerit;
Illum esse cunctis avibus admirabilem,
Se derideri, simul ac vocem miserit.
Tunc consolandi gratia dixit dea:
Sed forma vincis, vincis magnitudine;
Nitor smaragdi collo praefulget tuo
Pictisque plumis gemmeam caudam explicas.
Quo mi, inquit, mutam speciem, si vincor sono?
Fatorum arbitrio partes sunt vobis datae:
Tibi forma, vires aquilae, luscinio melos,
Augurium corvo, laeva cornici omina,
Omnesque propriis sunt contentae dotibus.
Noli adfectare quod tibi non est datum,
Delusa ne spes ad querelam recidat.

FABVLA XIX.

AESOPVS RESPONDET GARRVLO.

Aesopus domino solus cum esset familia,
Parare cenam iussus est maturius.

Ignem ergo quaerens, aliquot lustravit domus,
Tandemque invenit, ubi lucernam accenderet.
Tum circum eunti fuerat quod iter longius,
Effecit brevius: namque recta per forum
Coepit redire. Et quidam e turba garrulus:
Aesope, medio sole quid cum lumine?
Hominem, inquit, quaero, et abiit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum rettulit,
Sensit profecto se hominem non visum seni,
Intempestive qui occupato adluserit.

POËTA.

Supersunt mihi quae scribam, sed parco sciens;
Primum esse videar ne tibi molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas;
Dein siquis eadem forte conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui:
Quamvis materiae tanta abundet copia,
Labori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitati nostrae praemium ut reddas, peto,
Quod es pollicitus: exhibe vocis fidem.
Nam vita morti propior est cotidie,
Et hoc minus perveniet ad me muneris,
Quo plus consumet temporis dilatio.
Si cito rem perages, usus fiet longior:
Fruar diutius, si celerius cepero.
Languentis aevi dum sunt aliquae reliquiae,
Auxilio locus est: olim senio debilem
Frustra adiuvare bonitas nitetur tua,
Cum iam desierit esse benficio utilis
Et mors vicina flagitabit debitum.
Stultum admovere tibi preces existimo,
Proclivis ultro cum sit misericordia.
Saepe inpetravit veniam confessus reus:
Quanto innocenti iustius debet dari?
Tuae sunt partes; fuerunt aliorum prius.
Dein simili gyro venient aliorum vices.
Decerne quod religio, quod patitur fides,

Et graviter me tutare iudicio tuo.
Excedit animus quem proposuit terminum,
Sed difficulter continetur spiritus,
Integritatis qui sincerae conscius
A noxiorum premitur insolentiis.
Qui sint, requires; apparebunt tempore.
Ego, quondam legi quam puer sententiam,
„Palam mutire plebeio piaculum est,“
Dum sanitas constabit, pulchre meminero.

LIBER QVARTVS.

POËTA AD PARTICVLONEM.

Cum destinassem terminum operi statuere
In hoc, ut aliis esset materiae satis,
Consilium tacito corde damnavi meum.
Nam siquis talis etiam tituli est appetens,
Quo non pacto indagabit, quidnam omiserim,
Vt illud ipsum cupiat famae tradere,
Sua cuique cum sit animi cogitatio
Colorque proprius! Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio causam scribendi dedit.
Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis,
(Quas Aesopias, non Aesopi, nomino,
Quia paucas ille ostendit, ego plures fero,
Usus vetusto genere, sed rebus novis;)
Quartum libellum, cum vacarit, perleges.
Hunc obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet.
Mihi parta laus est, quod tu, quod similes tui
Vestras in chartas verba transfertis mea
Dignumque longa iudicatis memoria.
Inlitteratum plausum cur desidero?

FABVLA I.

ASINVS ET GALLI.

Qui natus est infelix, non vitam modo
Tristem decurrit, verum post obitum quoque

Persequitur illum dura fati miseria.
Galli Cybebes circum in quaestus ducere
Asinum solebant baiulantem sarcinas.
Is cum labore et plagis esset mortuus,
Detracta pelle sibi fecerunt tympana.
Rogati mox a quodam, delicio suo
Quidnam fecissent, hoc locuti sunt modo:
Putabat se post mortem securum fore;
Ecce aliae plagae congeruntur mortuo.

FABVLA II.
POËTA.

Ioculare tibi videtur, et sane levi,
Dum nihil habemus maius, calamo ludimus.
Sed diligenter intuere has nenias:
Quantam sub illis utilitatem reperies!
Non semper ea sunt, quae videntur; decipit
Frons prima multos: rara mens intellegit,
Quod interiore condidit cura angulo.
Hoc ne locutus sine mercede existimer,
Fabellam adiciam de mustela et muribus.
Mustela cum annis et senecta debilis
Mures veloces non valeret adsequi,
Involvit se farina et obscuro loco
Abiecit neglegenter. Mus escam putans
Adsiluit et conpressus occubuit neci.
Alter similiter, deinde perit et tertius.
Aliquot secutis venit et retorridus,
Qui saepe laqueos et muscipula effugerat;
Proculque insidias cernens hostis callidi:
Sic valeas, inquit, ut farina es, quae iaces!

FABVLA III.
DE VVLPE ET VVA.

Fame coacta vulpes alta in vinea
Vvam adpetebat summis saliens viribus:
Quam tangere ut non potuit, discedens ait:
Nondum matura est; nolo acerbam sumere.

Qui facere quae non possunt verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

FABVLA IV.
EQVVS ET APER.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim,
Dum sese aper volutat, turbavit vadum.
Hinc orta lis est. Sonipes iratus fero
Auxilium petiit hominis, quem dorso levans
Redit ad hostem. Iactis hunc telis eques
Postquam interfecit, sic locutus traditur:
Laetor tulisse auxilium me precibus tuis;
Nam praedam cepi et didici, quam sis utilis;
Atque ita coegit frenos invitum pati.
Tum maestus ille: Parvae vindictam rei
Dum quaero demens, servitutem repperi.
Haec iracundos admonebit fabula:
Inpune potius laedi quam dedi alteri.

FABVLA V.
POËTA.

Plus esse in uno saepe quam in turba boni,
Narratione posteris tradam brevi.
Quidam decedens tres reliquit filias:
Vnam formosam et oculis venantem viros;
At alteram lanificam et frugi, rusticam;
Devotam vino tertiam et turpissimam.
Harum autem matrem fecit heredem senex
Sub condicione, totam ut fortunam tribus
Aequaliter distribuat, sed tali modo:
Ne data possideant aut fruantur; tum, simul
Habere res desierint, quas acceperint,
Centena matri conferant sestertia.
Athenas rumor inplet. Mater sedula
Iuris peritos consulit; nemo expedit,
Quo pacto non possideant, quod fuerit datum,
Fructumve capiant; deinde quae tulerint nihil,
Quanam ratione conferant pecuniam.

Postquam consumpta est temporis longi mora,
Nec testamenti potuit sensus colligi,
Fidem advocavit, iure neglecto, parens.
Seponit moechae vestem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, eunuchos, glabros;
Lanificae agellos, peçora, villam, operarios,
Boves, iumenta et instrumentum rusticum;
Potrici plenam antiquis apothecam cadis,
Domum politam et delicatos hortulos.
Sic destinata dare cum vellet singulis
Et adprobaret populus, qui illas noverat,
Aesopus media subito in turba constitit:
O si maneret condito sensus patri,
Quam graviter ferret, quod voluntatem suam
Interpretari non potuissent Attici!
Rogatus deinde solvit errorem omnium.
Domum et ornamenta cum venustis hortulis
Et vina vetera date lanificae rusticae;
Vestem, uniones, pedisequos et cetera
Illi adsignate, vitam quae luxu trahit;
Agros, villamque et pecora cum pastoribus
Donate moechae. Nulla poterit perpeti,
Vt moribus quid teneat alienum suis.
Deformis cultum vendet, ut vinum paret;
Agros abiciet moecha, ut ornatum gerat;
At illa gaudens pecore et lanae dedita
Quacumque summa tradet luxuriae domum.
Sic nulla possidebit, quod fuerit datum,
Et dictam matri conferent pecuniam
Ex pretio rerum, quas vendiderint singulae.
Ita quod multorum fugit inprudentiam,
Vnius hominis repperit sollertia.

FABVLA VI.
PVGNA MVRIVM ET MVSTELARVM.

Cum victi mures mustelarum exercitu
(Historia quorum et in tabernis pingitur)
Fugerent et artos circum trepidarent cavos,

Aegre recepti tamen evaserunt necem.
Duces eorum, qui capitibus cornua
Suis ligarant, ut conspicuum in proelio
Haberent signum, quod sequerentur milites,
Haesere in portis suntque capti ab hostibus;
Quos inmolatos victor avidis dentibus
Capacis alvi mersit tartareo specu.
Quemcumque populum tristis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum;
Minuta plebes facili praesidio latet.

FABVLA VII.
PHAEDRVS.

Tu, qui, nasute, scripta destringis mea
Et hoc iocorum legere fastidis genus,
Parva libellum sustine patientia,
Severitatem frontis dum placo tuae
Et in cothurnis prodit Aesopus novis.
Vtinam nec umquam Pelii nemoris iugo
Pinus bipinni concidisset Thessala!
Nec ad professae mortis audacem viam
Fabricasset Argus opere Palladio ratem,
Inhospitalis prima quae ponti sinus
Patefecit in perniciem Graium et barbarum!
Namque et superbi luget Aeetae domus,
Et regna Peliae scelere Medeae iacent,
Quae saevum ingenium variis involvens modis
Illic per artus fratris explicuit fugam,
Hic caede patris Peliadum infecit manus.
Quid tibi videtur? Hoc quoque insulsum est, ais,
Falsoque dictum; longe quia vetustior
Aegaea Minos classe perdomuit freta
Iustoque vindicavit exemplo inpetum.
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabellae te iuvant nec fabulae!
Noli molestus esse omnino litteris,
Maiorem exhibeant ne tibi molestiam.

Hoc illis dictum est, qui stultitia nauseant
Et, ut putentur sapere, caelum vituperant.

FABVLA VIII.

SERPENS AD FABRVM FERRARIVM.

Mordaciorem qui inprobo dente adpetit,
Hoc argumento se describi sentiat.
In officinam fabri venit vipera.
Haec cum temptaret, siqua res esset cibo,
Limam momordit. Illa contra contumax:
Quid me, inquit, stulta, dente captas laedere,
Omne adsuēvi ferrum quae conrodere?

FABVLA IX.

VVLPES ET CAPER.

Homo in periclum simul ac venit callidus,
Reperire effugium quaerit alterius malo.
Cum decidisset vulpes in puteum inscia
Et altiore clauderetur margine,
Devenit hircus sitiens in eundem locum;
Simul rogavit, esset an dulcis liquor
Et copiosus? Illa fraudem moliens:
Descende, amice; tanta bonitas est aquae,
Voluptas ut satiari non possit mea.
Inmisit se barbatus. Tum vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus,
Hircumque clauso liquit haerentem vado.

FABVLA X.

DE VITIIS HOMINVM.

Peras inposuit Iuppiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit,
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus;
Alii simul delinquunt, censores sumus.

FABVLA XI.

FVR ET LVCERNA.

Lucernam fur accendit ex ara Iovis
Ipsumque conpilavit ad lumen suum.
Qui sacrilegio onustus cum discederet,
Repente vocem sancta misit Religio:
Malorum quamvis ista fuerint munera
Mihique invisa, ut non offendar subripi,
Tamen, sceleste, spiritu culpam lues,
Olim cum adscriptus venerit poenae dies.
Sed ne ignis noster facinori praelūceat,
Per quem verendos excolit pietas deos,
Veto esse tale luminis commercium.
Ita hodie nec lucernam de flamma deum
Nec de lucerna fas est accendi sacrum.
Quot res contineat hoc argumentum utiles,
Non explicabit alius, quam qui repperit.
Significat primo saepe, quos ipse alueris,
Tibi inveniri maxime contrarios;
Secundo ostendit scelera non ira deum,
Fatorum dicto sed puniri tempore;
Novissime interdicit, ne cum malefico
Vsum bonus consociet ullius rei.

FABVLA XII.

MALAS ESSE DIVITIAS.

Opes invisae merito sunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
Caelo receptus propter virtutem Hercules
Cum gratulantes persalutasset deos,
Veniente Pluto, qui Fortunae est filius,
Avertit oculos. Causam quaesivit pater.
Odi, inquit, illum, quia malis amicus est
Simulque obiecto cuncta corrumpit lucro.

FABVLA XIII.

DE LEONE REGNANTE.

Vtilius homini nihil est quam recte loqui:
Probanda cunctis est quidem sententia,
Sed ad perniciem solet agi sinceritas.
Cum se ferarum regem fecisset leo
Et aequitatis vellet famam consequi,
A pristina deflexit consuetudine
Atque inter illas tenui contentus cibo
Sancta incorrupta iura reddebat fide.
Postquam labare coepit poenitentia,

* * *

FABVLA XIV.

PROMETHEVS.

* * *

A fictione veretri linguam mulieris.
Adfinitatem traxit inde obscenitas.

FABVLA XV.

IDEM.

Rogavit alter, tribadas et molles mares
Quae ratio procreasset? Exposuit senex:
Idem Prometheus, auctor vulgi fictilis,
(Qui simul offendit ad fortunam, frangitur)
Naturae partes, veste quas celat pudor,
Cum separatim toto finxisset die,
Aptare mox ut posset corporibus suis,
Ad cenam est invitatus subito a Libero.
Vbi inrigatus multo venas nectare
Sero domum est reversus titubanti pede.
Tum semisomno corde et errore ebrio
Adplicuit virginale generi masculo
Et masculina membra adplicuit feminis.
Ita nunc libido pravo fruitur gaudio.

FABVLA XVI.

DE CAPRIS BARBATIS.

Barbam capellae cum inpetrassent ab Iove,
Hirci maerentes indignari coeperunt,
Quod dignitatem feminae aequassent suam.
Sinite, inquit, illas gloria vana frui
Et usurpare vestri ornatum muneris,
Pares dum non sint vestrae fortitudini.
Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
Habitu esse similes, qui sint virtute inpares.

FABVLA XVII.

DE FORTVNIS HOMINVM.

Cum de fortunis quidam quereretur suis,
Aesopus finxit consolandi gratia:
Vexata saevis navis tempestatibus,
Inter vectorum lacrimas et mortis metum,
Faciem ad serenam subito ut mutatur dies,
Ferri secundis tuta coepit flatibus
Nimiaque nautas hilaritate extollere.
Factus periclis tum gubernator sophus:
'Parce gaudere oportet et sensim queri.' —
Totam aeque vitam miscet dolor et gaudium.

FABVLA XVIII.

CANVM LEGATI AD IOVEM.

Canes legatos olim misere ad Iovem,
Melioris vitae tempus oratum suae,
Vt sese eriperet hominum contumeliis,
Furfuribus sibi conspersum quod panem darent
Fimoque turpi maxime explerent famem.
Profecti sunt legati non celeri pede,
Dum naribus scrutantur escam in stercore.
Citati non respondent. Vix tandem invenit
Eos Mercurius et turbatos adtrahit.
Tum vero vultum magni ut viderunt Iovis,
Totam timentes concacarunt regiam;
Propulsi vero fustibus vadunt foras.

Vetat dimitti magnus illos Iuppiter.
Mirati sibi legatos non revertier,
Turpe aestimantes aliquid commissum a suis,
Post aliquod tempus alios adscribi iubent.
Rumor legatos superiores prodidit.
Timentes rursus aliquid ne simile accidat,
Odore canibus anum, sed multo, replent.
Mandata dant: legati mittuntur, statim
Abeunt. Rogantes aditum continuo inpetrant.
Consedit genitor tum deorum maximus
Quassatque fulmen: tremere coepere omnia.
Canes confusi, subitus quod fuerat fragor,
Repente odorem mixtum cum merdis cacant.
Reclamant omnes, vindicandam iniuriam.
Sic est locutus ante poenam Iuppiter:
Legatos non est regis non dimittere,
Nec est difficile poenas culpae inponere;
Sed hoc feretis pro iudicio praemium:
Non veto dimitti, verum cruciari fame,
Ne ventrem continere non possint suum.
Illi autem, qui miserunt vos tam futiles,
Numquam carebunt hominis contumelia.
[Ita nunc legatos exspectantes posteri.
Novum venire qui videt, culum olfacit.]

FABVLA XIX.

SERPENS. MISERICORDIA NOCIVA.

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
Gelu rigentem quidam colubram sustulit
Sinuque fovit, contra se ipse misericors;
Namque ut refecta est, necuit hominem protinus.
Hanc alia cum rogaret causam facinoris,
Respondit: Nequis discat prodesse inprobis.

FABVLA XX.

VVLPES ET DRACO.

Vulpes, cubile fodiens, dum terram eruit
Agitque plures altius cuniculos,

Pervenit ad draconis speluncam intimam,
Custodiebat qui thesauros abditos.
Hunc simul aspexit. Oro, ut inprudentiae
Des primum veniam; deinde si pulchre vides,
Quam non conveniens aurum sit vitae meae,
Respondeas clementer. Quem fructum capis
Hoc ex labore, quodve tantum est praemium,
Vt careas somno et aevum in tenebris exigas?
Nullum, inquit ille, verum hoc a summo mihi
Iove adtributum est. Ergo nec sumis tibi
Nec ulli donas quicquam? Sic fatis placet.
Nolo irascaris, libere si dixero:
Dis est iratis natus, qui est similis tibi.
Abiturus illuc, quo priores abierunt,
Quid mente caeca miserum torques spiritum?
Tibi dico, avare, gaudium heredis tui,
Qui ture superos, ipsum te fraudas cibo,
Qui tristis audis musicum citharae sonum,
Quem tibiarum macerat iucunditas,
Opsoniorum pretia cui gemitum exprimunt,
Qui dum quadrantes aggeras patrimonio
Caelum fatigas sordido periurio,
Qui circumcidis omnem inpensam funeri,
Libitina nequid de tuo faciat lucri.

FABVLA XXI.

PHAEDRVS.

Quo iudicare cogitet livor modo,
Licet dissimulet, pulchre tamen intellego.
Quicquid putabit esse dignum memoria,
Aesopi dicet; si quid minus adriserit,
A me contendet fictum quovis pignore.
Quem volo refelli iam nunc responso meo:
Sive hoc ineptum sive laudandum est opus,
Invenit ille, nostra perfecit manus.
Sed exsequamur coeptum propositi ordinem.

FABVLA XXII.
DE SIMONIDE.

Homo doctus in se semper divitias habet.
Simonides, qui scripsit egregium melos,
Quo paupertatem sustineret facilius,
Circum ire coepit urbes Asiae nobiles,
Mercede accepta laudem victorum canens.
Hoc genere quaestus postquam locuples factus est,
Redire in patriam voluit cursu pelagio;
Erat autem, ut aiunt, natus in Cia insula:
Ascendit navem, quam tempestas horrida
Simul et vetustas medio dissolvit mari.
Hi zonas, illi res pretiosas colligunt,
Subsidium vitae. Quidam curiosior:
Simonide, tu ex opibus nil sumis tuis?
Mecum, inquit, mea sunt cuncta. Tunc pauci enatant,
Quia plures onere degravati perierant.
Praedones adsunt, rapiunt, quod quisque extulit,
Nudos relinquunt. Forte Clazomenae prope
Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi.
Hic litterarum quidam studio deditus,
Simonidis qui saepe versus legerat
Eratque absentis admirator maximus,
Sermone ab ipso cognitum cupidissime
Ad se recepit; veste, nummis, familia
Hominem exornavit. Ceteri tabulam suam
Portant rogantes victum. Quos casu obvios
Simonides ut vidit: Dixi, inquit, mea
Mecum esse cuncta; vos quod rapuistis, perit.

FABVLA XXIII.
MONS PARTVRIENS.

Mons parturibat, gemitus inmanes ciens,
Eratque in terris maxima exspectatio.
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
Qui, magna cum minaris, extricas nihil.

FABVLA XXIV.
FORMICA ET MVSCA.

[Nihil agere quod non prosit, fabella admonet.]
Formica et musca contendebant acriter,
Quae pluris esset. Musca sic coepit prior:
Conferre nostris tu potes te laudibus?
Vbi inmolatur, exta praegusto deum;
Moror inter aras, templa perlustro omnia.
In capite regis sedeo, cum visum est mihi,
Et matronarum casta delibo oscula.
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Quid horum simile tibi contingit, rustica?
Est gloriosus sane convictus deum,
Sed illi, qui invitatur, non qui invisus est.
Aras frequentas: nempe abigeris, quom venis.
Reges conmemoras et matronarum oscula;
Super etiam iactas, tegere quod debet pudor.
Nihil laboras: ideo cum opus est, nil habes.
Ego granum in hiemem cum studiose congero,
Te circa murum pasci video stercore.
Aestate me lacessis; cum bruma est, siles.
Mori contractam cum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profecto rettudi superbiam.
Fabella talis hominum discernit notas
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

FABVLA XXV.
POËTA.

Quantum valerent inter homines litterae,
Dixi superius: quantus nunc illis honos
A superis sit tributus, tradam memoriae.
Simonides idem ille, de quo rettuli,
Victori laudem cuidam pyctae ut scriberet,
Certo conductus pretio secretum petit.
Exigua cum frenaret materia inpetum,

Vsus poëtae more est et licentia
Atque interposuit gemina Ledae pignera,
Auctoritatem similis referens gloriae.
Opus adprobavit; sed mercedis tertiam
Accepit partem. Cum relicuam posceret:
Illi, inquit, reddent, quorum sunt laudis duae.
Verum, ut ne irate te dimissum censeas,
Ad cenam mihi promitte; cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi.
Fraudatus quamvis et dolens iniuria,
Ne male dissimulans gratiam corrumperet,
Promisit. Rediit hora dicta, recubuit.
Splendebat hilare poculis convivium,
Magno adparatu laeta resonabat domus:
Repente duo cum iuvenes sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes, corpore
Humanam supra formam, cuidam servulo
Mandant, ut ad se provocet Simonidem;
Illius interesse, ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simonidem.
Vnum promorat vix pedem triclinio,
Ruina camarae subito oppressit ceteros;
Nec ulli iuvenes sunt reperti ad ianuam.
Vt est vulgatus ordo narratae rei,
Omnes scierunt numinum praesentiam
Vati dedisse vitam mercedis loco.

POËTA AD PARTICVLONEM.

Adhuc supersunt multa, quae possim loqui,
Et copiosa abundat rerum varietas;
Sed temperatae suaves sunt argutiae,
Immodicae offendunt. Quare, vir sanctissime,
Particulo, chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium litteris,
Si non ingenium, certe brevitatem adproba,
Quae commendari tanto debet iustius,
Quanto poëtae sunt molesti validius.

LIBER QVINTVS.

IDEM POËTA.

Aesopi nomen sicubi interposuero,
Cui reddidi iam pridem quicquid debui,
Auctoritatis esse scito gratia:
Vt quidam artifices nostro faciunt seculo,
Qui pretium operibus maius inveniunt, novo
Si marmori adscripserunt Praxitelen suo,
Trito Myronem argento, tabulae Zeuxidem.
Adeo fucatae plus vetustati favet
Invidia mordax quam bonis praesentibus.
Sed iam ad fabellam talis exempli feror.

FABVLA I.

DEMETRIVS REX ET MENANDER POËTA.

Quomodo saepe fallatur hominum iudicium.

Demetrius, qui dictus est Phalereus,
Athenas occupavit inperio inprobo.
Vt mos est vulgi, passim et certatim ruit
„Feliciter!“ succlamans. Ipsi principes
Illam osculantur, qua sunt oppressi, manum,
Tacite gementes tristem fortunae vicem.
Quin etiam resides et sequentes otium,
Ne defuisse noceat, repunt ultimi;
In quis Menander, nobilis comoediis,
Quas ipsum ignorans legerat Demetrius
Et admiratus fuerat ingenium viri,
Vnguento delibutus, vestitu fluens,
Veniebat gressu delicato et languido.
Hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine:
Quisnam cinaedus ille in conspectum meum
Audet venire? Responderunt proximi:
Hic est Menander scriptor. Mutatus statim:
Homo, inquit, fieri non potest formosior.

FABVLA II.

VIATORES ET LATRO.

Duo cum incidissent in latronem milites,
Vnus profugit, alter autem restitit
Et vindicavit sese forti dextera.
Latrone occiso timidus accurrit comes
Stringitque gladium, dein reiecta paenula:
Cedo, inquit, illum; iam curabo sentiat,
Quos attemptarit. Tunc, qui depugnaverat:
Vellem istis verbis saltem adiuvisses modo;
Constantior fuissem vera existimans.
Nunc conde ferrum et linguam pariter futilem,
Vt possis alios ignorantes fallere.
Ego, qui sum expertus, quantis fugias viribus,
Scio, quam virtuti non sit credendum tuae.
Illi adsignari debet haec narratio,
Qui re secunda fortis est, dubia fugax.

FABVLA III.

CALVVS ET MVSCA.

Calvi momordit musca nudatum caput;
Quam opprimere captans alapam sibi duxit gravem.
Tunc illa inridens: Punctum volucris parvulae
Voluisti morte ulcisci; quid facies tibi,
Iniuriae qui addideris contumeliam?
Respondit: Mecum facile redeo in gratiam,
Quia non fuisse mentem laedendi scio.
Sed te, contempti generis animal inprobum,
Quae delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare vel maiore incommodo.
Hoc argumentum venia donari docet,
Qui casu peccat. Nam qui consilio est nocens,
Illum esse quavis dignum poena iudico.

FABVLA IV.

ASINVS ET PORCELLVS.

Quidam inmolasset verrem cum sancto Herculi,
Cui pro salute votum debebat sua,

Asello iussit reliquias poni hordei.
Quas aspernatus ille sic locutus est:
Libenter istum prorsus adpeterem cibum,
Nisi, qui nutritus illo est, iugulatus foret.
Huius respectu fabulae deterritus
Periculosum semper vitavi lucrum.
Sed dicis: Qui rapuere divitias, habent.
Numeremus agedum, qui deprensi perierunt.
Maiorem turbam punitorum reperies.
Paucis temeritas est bono, multis malo.

FABVLA V.

SCVRRA ET RVSTICVS.

Pravo favore labi mortales solent
Et, pro iudicio dum stant erroris sui,
Ad poenitendum rebus manifestis agi.
Facturus ludos quidam dives nobiles
Proposito cunctos invitavit praemio,
Quam quisque posset ut novitatem ostenderet.
Venere artifices laudis ad certamina;
Quos inter scurra, notus urbano sale,
Habere dixit se genus spectaculi,
Quod in theatro numquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat.
Paullo ante vacua turbam deficiunt loca.
In scena vero postquam solus constitit
Sine adparatu, nullis adiutoribus,
Silentium ipsa fecit exspectatio.
Ille in sinum repente demisit caput
Et sic porcelli vocem est imitatus sua,
Verum ut subesse pallio contenderent
Et excuti iuberent. Quo facto simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus
Hominemque plausu prosequuntur maximo.
Hoc vidit fieri rusticus. Non mehercule
Me vincet, inquit: et statim professus est
Idem facturum melius se postridie.
Fit turba maior. Iam favor mentes tenet

Et derisuri, non spectaturi, sedent.
Vterque prodit. Scurra degrunnit prior
Movetque plausus et clamores suscitat.
Tunc simulans sese vestimentis rusticus
Porcellum obtegere, (quod faciebat scilicet,
Sed, in priore quia nil compererant, latens)
Pervellit aurem vero, quem celaverat,
Et cum dolore vocem naturae exprimit.
Adclamat populus scurram multo similius
Imitatum, et cogit rusticum trudi foras.
At ille profert ipsum porcellum e sinu,
Turpemque aperto pignore errorem probans:
En hic declarat, quales sitis iudices!

FABVLA VI.

CALVVS ET QVIDAM AEQVE PILIS DEFECTVS.

Invenit calvus forte in trivio pectinem.
Accessit alter, aeque defectus pilis.
Heia! inquit, in commune quodcumque est lucri.
Ostendit ille praedam et adiecit simul:
Superum voluntas favit; sed fato invido
Carbonem, ut aiunt, pro thesauro invenimus.
Quem spes delusit, huic querela convenit.

FABVLA VII.

PRINCEPS TIBICEN.

Vbi vanus animus aura captus frivola
Adripuit insolentem sibi fiduciam,
Facile ad derisum stulta levitas ducitur.
Princeps tibicen notior paullo fuit,
Operam Bathyllo solitus in scena dare.
Is forte ludis (non satis memini quibus)
Dum pegma rapitur, concidit casu gravi
Nec opinans, et sinistram fregit tibiam,
Duas cum dextras maluisset perdere.
Inter manus sublatus et multum gemens
Domum refertur. Aliquot menses transeunt,
Ad sanitatem dum venit curatio.

Vt spectatorum mos est, id lepidum genus
Desiderare coepit, cuius flatibus
Solebat excitari saltantis vigor.
Erat facturus ludos quidam nobilis.
Vt incipiebat ingredi Princeps, eum
Adducit pretio precibus, ut tantummodo
Ipso ludorum ostenderet sese die.
Qui simul advenit, rumor de tibicine
Fremit in theatro. Quidam adfirmant mortuum,
Quidam in conspectum proditurum sine mora.
Aulaeo misso, devolutis tonitribus
Di sunt locuti more translaticio.
Tunc chorus ignotum modo reducto canticum
Insonuit, cuius haec fuit sententia:
„Laetare, incolumis Roma, salvo Principe!“
In plausus consurrectum est. Iactat basia
Tibicen; gratulari fautores putat.
Equester ordo stultum errorem intellegit
Magnoque risu canticum repeti iubet.
Iteratur illud. Homo meus se in pulpito
Totum prosternit. Plaudit inludens eques.
Rogare populus hunc coronam existimat.
Vt vero cuneis notuit res omnibus,
Princeps, ligato crure nivea fascia,
Niveisque tunicis, niveis etiam calceis,
Superbiens honore divinae domus,
Ab universis capite est protrusus foras.

FABVLA VIII.

TEMPVS.

Cursu volucri, pendens in novacula,
Calvus, comosa fronte, nudo occipitio,
(Quem si occuparis, teneas; elapsum semel
Non ipse possit Iuppiter reprehendere,)
Occasionem rerum significat brevem.
Effectus inpediret ne segnis mora,
Finxere antiqui talem effigiem Temporis.

FABVLA IX.

TAVRVS ET VITVLVS.

Angusto in aditu taurus luctans cornibus
Cum vix intrare posset ad praesepia,
Monstrabat vitulus quo se pacto flecteret.
Tace, inquit, ante hoc novi, quam tu natus es.
Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

FABVLA X.

CANIS ET SVS ET VENATOR.

Adversus omnes fortis veloces feras
Canis cum domino semper fecisset satis,
Languere coepit annis ingravantibus.
Aliquando obiectus hispidi pugnae suis
Adripuit aurem: sed cariosis dentibus
Praedam dimisit. Hic tunc venator dolens
Canem obiurgabat. Cui senex contra Lacon:
Non te destituit animus, sed vires meae.
Quod fuimus, lauda, si iam damnas, quod sumus.
Hoc cur, Philete, scripserim, pulchre vides.

APPENDIX.

FABVLAE NOVAE.

FABVLA I.

SIMIVS ET VVLPES.

Avarum etiam quod sibi superest non libenter dare.

Vulpem rogabat partem caudae simius,
Contegere honeste posset ut nudas nates;
Cui sic maligna: Longior fiat licet,
Tamen illam citius per lutum et spinas traham,
Tibi quam partem quamvis parvam inpertiar.

FABVLA II.

AVCTOR.

Non esse plus aequo petendum.

Arbitrio si natura finxisset meo
Genus mortale, longe foret instructius:
Nam cuncta nobis attribuisset commoda,
Quaecumque indulgens Fortuna animali dedit:
Elephanti vires, et leonis inpetum,
Cornicis aevum, gloriam tauri trucis,
Equi velocis placidam mansuetudinem,
Et adesset homini sua tamen sollertia.
Nimirum in caelo secum ridet Iuppiter,
Magno haec consilio qui negavit hominibus,
Ne sceptrum mundi raperet nostra audacia.
Ergo contenti munere invicti Iovis
Fatalis annos decurramus temporis,
Nec plus conemur quam sinit mortalitas.

FABVLA III.

MERCVRIVS ET DVAE MVLIERES.

De eodem alia fabella.

Mercurium hospitio mulieres olim duae
Inliberali et sordido receperant:
Quarum una in cunis parvum habebat filium,
Quaestus placebat alteri meretricius.
Ergo ut referret gratiam officiis parem,
Abiturus et iam limen excedens ait:
Deum videtis; tribuam vobis protinus,
Quod quaeque optarit. Mater suppliciter rogat,
Barbatum ut videat natum quam primum suum;
Moecha, ut sequatur sese quicquid tetigerit.
Volat Mercurius, intro redeunt mulieres.
Barbatus infans ecce vagitus ciet.
Id forte meretrix cum rideret validius,
Nares replevit humor, ut fieri solet.
Emungere igitur se volens prendit manu
Traxitque ad terram nasi longitudinem,
Et aliam ridens ipsa ridenda exstitit.

FABVLA IV.
PROMETHEVS ET DOLVS.
De veritate et mendacio.

Olim Prometheus seculi figulus novi
Cura subtili Veritatem fecerat,
Vt iura posset inter homines reddere.
Subito accersitus nuntio magni Iovis
Commendat officinam fallaci Dolo,
In disciplinam nuper quem receperat.
Hic studio accensus, facie simulacrum pari,
Vna statura, simile et membris omnibus,
Dum tempus habuit, callida finxit manu.
Quod prope iam totum mire cum positum foret,
Lutum ad faciendos illi defecit pedes.
Redit magister, quo festinanter Dolus
Metu turbatus in suo sedit loco.
Mirans Prometheus tantam similitudinem,
Propriae videri voluit artis gloriam.
Igitur fornaci pariter duo signa intulit;
Quibus percoctis atque infuso spiritu,
Modesto gressu sancta incessit Veritas;
At trunca species haesit in vestigio.
Tunc falsa imago atque operis furtivi labor
Mendacium adpellatum est; quod negantibus
Pedes habere facilis est consensio.
Simulata interdum vitia prosunt hominibus,
Sed tempore ipso tamen apparet veritas.

FABVLA V.
AVCTOR.
Sensum aestimandum esse, non verba.

Ixion quod versari narratur rota,
Volubilem Fortunam iactari docet.
Adversus altos Sisyphus montes agens
Saxum labore summo, quod de vertice,
Sudore semper irrito revolvitur,
Ostendit hominum sine fine esse miserias.

Quod stans in amne Tantalus medio sitit,
Avari describuntur, quos circumfluit
Vsus bonorum, sed nil possunt tangere.
Vrnis scelestae Danaides portant aquas,
Pertusa nec conplere possunt dolia;
Immo, luxuriae quicquid dederis, perfluet.
Novem porrectus Tityos est per iugera,
Tristi renatum suggerens poenae iecur;
Quo quis maiorem possidet terrae locum,
Hoc demonstratur cura graviore adfici.
Consulto involvit veritatem antiquitas,
Vt sapiens intellegeret, erraret rudis.

FABVLA VI.
AVCTOR.

Vtilius nobis quid sit dic, Phoebe, obsecro,
Qui Delphos et formosum Parnasum incolis.
Quid est? sacratae vatis horrescunt comae,
Tripodes moventur, mugit adytis Religio,
Tremuntque lauri et ipse pallescit dies.
Voces resolvit icta Pytho numine:
Audite gentes Delii monitus dei:
Pietatem colite; vota superis reddite;
Patriam, parentes, natos, castas coniuges
Defendite armis, hostem ferro pellite;
Amicos sublevate; miseris parcite;
Bonis favete, subdolis ite obviam;
Delicta vindicate; cohibete inpios;
Punite turpi thalamos qui violant stupro;
Malos cavete; nulli nimium credite.
Haec elocuta concidit virgo furens:
Furens profecto, nam quae dixit perdidit.

FABVLA VII.
AESOPVS ET SCRIPTOR.

Aesopo quidam scripta recitarat mala,
In quis inepte multum se iactaverat.
Scire ergo cupiens quidnam sentiret senex,

Numquid tibi, inquit, visus sum superbior?
Haud vana nobis ingeni fiducia est.
Confectus ille pessimo volumine:
Ego, inquit, quod te laudas vehementer probo,
Namque hoc ab alio numquam continget tibi.

FABVLA VIII.

POMPEIVS MAGNVS ET EIVS MILES.

Quam difficile sit hominem nosse.

Magni Pompei miles vasti corporis
Fracte loquendo et ambulando molliter
Famam cinaedi traxerat certissimam.
Hic insidiatus nocte iumentis ducis,
Cum veste et auro et magno argenti pondere
Avertit mulos. Factum rumor dissipat;
Arguitur miles, rapitur in praetorium.
Tum Magnus: Quid? ait, tune me, commilito,
Spoliare es ausus? Ille continuo exscreat
Sibi in sinistram et sputum digitis dissipat.
Sic, imperator, oculi exstillescant mei,
Si vidi aut tetigi. Tum vir animi simplicis
Id dedecus castrorum propelli iubet,
Nec cadere in illum credit tantam audaciam.
Breve tempus intercessit, et fidens manu
Vnum e Romanis provocabat barbarus.
Sibi quisque metuit; primi quin mussant duces.
Tandem cinaedus habitu, sed Mars viribus,
Adit sedentem pro tribunali ducem,
Et voce molli: Licet? Enimvero eici
Virum ut in re atroci Magnus stomachans inperat.
Tum quidam senior ex amicis principis:
Hunc ego committi satius Fortunae arbitror,
In quo iactura levis est, quam fortem virum,
Qui casu victus temeritatis te arguat.
Assensit Magnus et permisit militi
Prodire contra; qui mirante exercitu,
Dicto celerius hostis abscidit caput
Victorque rediit. His tunc Pompeius super:

Corona, miles, equidem te dono libens,
Quod vindicasti laudem Romani inperi;
Sed exstillescant oculi sic, inquit, mei,
Turpe illud imitans ius iurandum militis,
Nisi tu abstulisti sarcinas nuper meas.

FABVLA IX.

IVNO, VENVS ET GALLINA.

Cum castitatem Iuno laudaret suam,
Iucunditatis causam non sprevit Venus,
Nullamque ut affirmaret esse illi parem,
Interrogasse sic gallinam dicitur:
Dic sodes, quanto possis satiari cibo.
Respondit illa: Quicquid dederis, satis erit,
Sic, ut concedas pedibus aliquid scalpere.
Ne scalpas, inquit, satis est modius tritici?
Plane, immo nimium est, sed permitte scalpere.
Ex toto, nequid scalpas, quid desideras?
Tum denique illa fassa est naturae malum:
Licet horreum mi pateat, ego scalpam tamen.
Risisse Iuno dicitur Veneris ioco,
Quia per gallinam denotavit feminas.

FABVLA X.

PATERFAMILIAS ET AESOPVS.

Quomodo domanda sit ferox iuventus.

Paterfamilias saevum habebat filium.
Hic e conspectu cum patris recesserat,
Verberibus servos afficiebat plurimis
Et exercebat fervidam adolescentiam.
Aesopus ergo narrat hoc breviter seni:
Quidam iuvenco vetulum adiungebat bovem.
Is cum refugiens inpari collo iugum
Aetatis excusaret vires languidas:
Non est quod timeas, inquit illi rusticus;
Non ut labores facio, sed ut istum domes,
Qui calce et cornu multos reddit debiles.
Et tu nisi istum tecum assidue detines

Feroxque ingenium conprimis clementia,
Vide, ne querela maior accrescat domus.
Atrocitati mansuetudo est remedium.

FABVLA XI.

AESOPVS ET VICTOR GYMNICVS.

Quomodo conprimatur aliquando iactantia.

Victorem forte gymnici certaminis
Iactantiorem cum vidisset Phryx sophus,
Interrogavit, an plus adversarius
Valuisset eius? Ille: Ne istud dixeris;
Multo fuere vires maiores meae.
Quod, inquit, ergo, stulte, meruisti decus,
Minus valentem si vicisti fortior?
Ferendus esses, forte si te diceres
Superasse, melior qui fuisset viribus.

FABVLA XII.

ASINVS AD LYRAM.

Asinus iacentem vidit in prato lyram.
Accessit et temptavit chordas ungula;
Sonuere tactae. Bella res, sed mehercules
Male cessit, inquit, artis quia sum nescius.
Si repperisset aliquis hanc prudentior,
Divinis aures oblectasset cantibus.
Sic saepe ingenia calamitate intercidunt.

FABVLA XIII.

MVLIER VIDVA ET MILES.

Quanta sit inconstantia et libido mulierum.

Per aliquot annos quaedam dilectum virum
Amisit et sarcophago corpus condidit;
A quo revelli nullo cum posset modo
Et in sepulcro vitam lugens degeret,
Claram assecuta est famam castae mulieris.
Interea fanum qui conpilarant Iovis,
Cruci suffixi luerunt poenas numini.
Horum reliquias nequis posset tollere,

Custodes dantur milites cadaverum
Monumentum iuxta, mulier quo se incluserat.
Aliquando sitiens unus de custodibus
Aquam rogavit media nocte ancillulam,
Quae forte dominae tunc adsistebat suae
Dormitum eunti; namque lucubraverat
Et usque in serum vigilias perduxerat.
Paulum reclusis foribus miles prospicit
Videtque et aegram et facie pulchra feminam.
Correptus animus ilico succenditur
Et uritur sensim inpotentis cupiditas.
Sollers acumen mille causas invenit,
Per quas videre posset viduam saepius.
Cotidiana capta consuetudine
Paulatim facta est advenae submissior;
Mox artiore vinxit animum copula.
Hic dum consumit noctes custos diligens,
Desideratum est corpus ex una cruce.
Turbatus miles factum exponit mulieri.
At sancta mulier: Non est quod timeas, ait,
Virique corpus tradit figendum cruci,
Ne subeat ille poenas neglegentiae.
Sic turpitudo laudis obsedit locum.

FABVLA XIV.

DVO IVVENES SPONSI DIVES ET PAVPER.

Fortunam interdum praeter spem hominibus favere.

Vnam expetebant virginem iuvenes duo;
Vicit locuples genus et formam pauperis.
Vt nuptiarum dictus advenit dies,
Amans dolorem quia non poterat perpeti,
Maerens propinquos contulit se in hortulos,
Quos ultra paulo villa ditis splendida
Erat acceptura virginem e matris sinu,
Parum ampla in urbe visa quod fuerat domus.
Pompa explicatur, turba concurrit frequens,
Et coniugalem praebet Hymenaeus facem.
Asellus autem, qui solebat pauperi

Quaestum deferre, stabat portae in limine.
Illum puellae casu conducunt suae,
Viae labores teneros ne laedant pedes.
Repente caelum, Veneris misericordia,
Ventis movetur, intonat mundi fragor
Noctemque densis horridam nimbis parat:
Lux rapitur oculis et simul vis grandinis
Effusa trepidos passim comites dissipat,
Sibi quemque cogens petere praesidium fuga.
Asellus notum proximum tectum subit
Et voce magna sese venisse indicat.
Procurrunt pueri, pulchram aspiciunt virginem
Et admirantur: deinde domino nuntiant.
Inter sodales ille paucos accubans
Amorem crebris avocabat poculis.
Vbi nuntiatum est, recreatus gaudiis
Hortante Baccho et Venere, dulces perficit
Aequalitatis inter plausus nuptias.
Quaerunt parentes per praeconem filiam;
Novus maritus coniuge amissa dolet.
Quid esset actum postquam populo innotuit,
Omnes favorem conprobarunt caelitum.

FABVLA XV.

AESOPVS ET DOMINA.

Quam noceat saepe verum dicere.

Aesopus turpi cum serviret feminae,
Quae se expingendo totum intricaret diem,
Vestem, uniones, aurum, argentum sumeret,
Nec inveniret digito qui se tangeret:
Licetne paucis, inquit? Dicas. Censeo,
Quidvis efficies, cultum si deposueris.
Adeone videor tibi per me meliuscula?
Immo, ni dederis, sponda cessabit tua.
At non cessabunt latera, respondit, tua,
Et obiurgari iussit servum garrulum.
Post paullo armillam tollit fur argenteam.
Quam non apparere est ut dictum mulieri,

Omnes furore plena vocat et verbera
Proponit gravia, verum si non dixerint.
Aliis minare, me certe haud falles, ait,
Flagris sum caesus, verum quia dixi modo.

FABVLA XVI.

GALLVS LECTICA A FELIBVS VECTVS.

Nimiam securitatem saepe in periculum homines ducere.

Feles habebat gallus lecticarios.
Hunc gloriosum vulpes ut vidit vehi,
Sic est locuta: Moneo praecaveas dolum;
Istorum vultus namque si consideras,
Praedam portare iudices, non sarcinam.

* * *

Postquam esurire coepit saeva societas,
Discerpsit dominum et fecit partes facinoris.

FABVLA XVII.

SCROFA PARTVRIENS ET LVPVS.

Faciendum prius hominis periculum, quam eius te committas fidei.

Premente partu scrofa cum gemeret iacens,
Accurrit lupus et obstetricis partibus
Se posse fungi dixit, promittens opem.
Quae vero nosset pectoris fraudem inprobi,
Suspectum officium repudiavit malefici
Et: Satis est, inquit, si recedes longius.
Quod si perfidiae se commisisset lupi,
Partus dolore fata conplesset sua.

FABVLA XVIII.

AESOPVS ET SERVVS PROFVGVS.

Non esse malo addendum malum.

Servus profugiens dominum naturae asperae,
Aesopo occurrit notus e vicinia.
Quid tu confusus? Dicam tibi clare, pater,
Hoc namque es dignus appellari nomine,
Tuto querela quia apud te deponitur.

Plagae supersunt, desunt mihi cibaria;
Subinde ad villam mittor sine viatico.
Domi si coenat, totis persto noctibus,
Sive est vocatus, iaceo ad lucem in semita.
Emerui libertatem, canus servio.
Ullius essem culpae mihi si conscius,
Aequo animo ferrem: numquam sum factus satur
Et super infelix saevum patior dominium.
Has propter causas et quas longum est promere,
Abire destinavi, quo tulerint pedes.
Ergo, inquit, audi: cum mali nil feceris,
Haec experiris, ut refers, incommoda:
Quid si peccaris? quae te passurum putas?
Tali consilio est a fuga deterritus.

FABVLA XIX.

EQVVS QVADRIGALIS IN PISTRINVM VENVMDATVS.

Ferendum esse aequo animo, quicquid acciderit.

Equum e quadriga multis palmis nobilem
Abegit quidam et in pistrinum vendidit.
Productus ad bibendum cum foret a molis,
In circum aequales ire conspexit suos,
Vt grata ludis redderent certamina.
Lacrimis obortis: Ite felices, ait,
Celebrate sine me cursu sollemnem diem;
Ego quo scelesta furis attraxit manus,
Ibi sorte tristi fata deflebo mea.

FABVLA XX.

VRSVS ESVRIENS.

Si quando in silvis urso desunt copiae,
Scopulosum ad littus currit et prendens petram
Pilosa crura sensim demittit vado;
Quorum inter villos cancri simul ut haeserunt,
In terram arripiens excutit praedam maris
Escaque fruitur passim collecta vafer.
Ergo etiam stultis acuit ingenium fames.

FABVLA XXI.

VIATOR ET CORVVS.

Verbis saepenumero homines decipi solere.

Quidam per agros devium carpens iter
AVE exaudivit et moratus paululum,
Adesse ut vidit neminem, cepit gradum.
Iterum salutat idem ex occulto sonus.
Voce hospitali confirmatus restitit,
Vt, quisquis esset, par officium reciperet.
Cum circumspectans errore haesisset diu
Et perdidisset tempus aliquot milium,
Ostendit sese corvus et supervolans
AVE usque ingessit. Tum se lusum intellegens:
At male tibi sit, inquit, ales pessime,
Qui festinantis sic detinuisti pedes.

FABVLA XXII.

PASTOR ET CAPELLA.

Nil occultum esse, quod non reveletur.

Pastor capellae cornu baculo fregerat:
Rogare coepit, ne se domino proderet.
Quamvis indigne laesa, reticebo tamen;
Sed res clamabit ipsa, quid deliqueris.

FABVLA XXIII.

SERPENS ET LACERTA.

Ubi leonis pellis deficit, vulpinam induendam esse, hoc est, ubi deficiunt vires, astu utendum.

Serpens lacertam forte adversam prenderat;
Quam devorare patula cum vellet gula,
Arripuit illa prope iacentem surculum,
Et pertinaci morsu transversum tenens,
Avidum sollerti rictum frenavit mora.
Praedam dimisit ore serpens irritam.

FABVLA XXIV.

CORNIX ET OVIS.

Multos lacessere debiles et cedere fortibus.

Odiosa cornix super ovem consederat;
Quam dorso cum tulisset invita et diu:
Hoc, inquit, si dentato fecisses cani,
Poenas dedisses. Illa contra pessima:
Despicio inermes, eadem cedo fortibus;
Scio quem lacessam, cui dolosa blandiar;
Ideo senectam mille in annos prorogo.

FABVLA XXV.

SERVVS ET DOMINVS.

Nullum maledictum esse gravius conscientia.

Cum servus nequam Socrati malediceret,
Vxorem domini qui corrupisset sui,
Idque ille sciret notum circumstantibus:
Places tibi, inquit, quia cui non debes places;
Sed non inpune, quia cui debes non places.

FABVLA XXVI.

LEPVS ET BVBVLCVS.

Multos verbis blandos esse et pectore infideles.

Cum venatorem celeripes fugeret lepus
Et a bubulco visus veprem inreperet:
Per superos oro perque spes omnes tuas,
Ne me indices, bubulce; nihil umquam mali
Huic agro feci. At rusticus: Ne timueris;
Late securus. Iamque venator sequens:
Quaeso, bubulce, numquid huc venit lepus?
Venit, sed abiit hac ad laevam; et dexteram
Demonstrat nutu partem. Venator citus
Non intellexit seque e conspectu abstulit.
Tunc sic bubulcus: Ecquid est gratum tibi,
Quod te celavi? Linguae prorsus non nego
Habere atque agere maximas me gratias;
Verum oculis ut priveris opto perfidis.

FABVLA XXVII.

MERETRIX ET IVVENIS.

Multa esse iucunda quae tamen sunt incommoda.

Cum blandiretur iuveni meretrix perfida,
Et ille laesus multis saepe iniuriis
Tamen praeberet sese facilem mulieri,
Sic insidiatrix: Omnes muneribus licet
Contendant, ego te plurimi facio tamen.
Iuvenis recordans quotiens deceptus foret:
Lubenter, inquit, mea lux, hanc vocem audio,
Non quod fidelis, sed quod iucunda est mihi.

FABVLA XXVIII.

FIBER.

Canes effugere cum iam non possit fiber,
(Graeci loquaces quem dixerunt castorem
Et indiderunt bestiae nomen dei,
Illi, qui iactant se verborum copia:)
Abripere morsu fertur testiculos sibi,
Quia propter illos sentiat sese peti.
Divina quod ratione fieri non negem;
Venator namque simul invenit remedium,
Omittit ipsum persequi et revocat canes.
Hoc si praestare possent homines, ut suo
Vellent carere, tuti posthac viverent;
Haud quisquam insidias nudo faceret corpori.

FABVLA XXIX.

PAPILIO ET VESPA.

Non praeteritam sed praesentem aspiciendam esse fortunam.

Papilio vespam praetervolitans viderat.
O sortem iniquam! dum vivebant corpora,
Quorum ex reliquiis animam nos accepimus,
Ego eloquens in pace, fortis proeliis,

Arte omni princeps inter aequales fui.
En cuncta! levitas putris et volito cinis!
Tu qui fuisti mulus clitellarius,
Quemcumque visum est laedis infixo aculeo.
At vespa dignam moribus vocem edidit:
Non qui fuerimus, sed qui nunc simus, vide.

FABVLA XXX.

TERRANEOLA ET VVLPES.

Pravis non esse fidem adhibendam.

Avis, quam dicunt terraneolam rustici,
In terra nidum quia conponit scilicet,
Forte occucurrit inprobae vulpeculae;
Qua visa, pennis altius se sustulit.
Salve, inquit illa, cur me fugisti, obsecro?
Quasi non abunde sit mihi in prato cibus,
Grilli, scarabaei, locustarum copia:
Nihil est, quod metuas, ego te multum diligo
Propter quietos mores et vitam probam.
Respondit contra: Tu quidem bene praedicas;
In campo non sum, sed sub dio, par tibi.
Quin sequere; tibi salutem committo meam.

EPILOGVS.

Hoc qualecumque est Musa quod ludit mea,
Nequitia pariter laudat et frugalitas,
Sed haec simpliciter; illa tacite irascitur.

INDEX POEMATVM.

LIPSIAE TYPIS B. G. TEUBNERI.